

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

**на тему: СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ
СТАНОВЛЕННЯ РОМАНТИЧНИХ СТОСУНКІВ В УМОВАХ НОВИХ
ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

Виконала: студентка II курсу, групи 8.0532-з
спеціальності 053– Психологія
освітня програма: Психологія
Лісіченкова Антоніна Павлівна
Керівник: Грандт В.В. к.психол.н., доцент
кафедри психології
Рецензент: Железнякова Ю.В. к.психол.н.,
доцент кафедри психології

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціальної педагогіки та психології
Кафедра психології
Рівень вищої освіти магістерський
Спеціальність 053 Психологія
Освітня програма Психологія

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

к.психол.н., доцент. Н.О. Губа

« _____ » _____ 2023 р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ

Лісіченковій Антоніні Павлівні

Тема роботи Соціально-психологічні особливості становлення романтичних стосунків в умовах нових інформаційних технологій

керівник роботи Грандт В.В. к.психол.н., доцент кафедри психології

затверджені наказом ЗНУ від «26» 09 2023 року № 1504-с

2. Строк подання студентом роботи _____
3. Вихідні дані до роботи аналіз психолого-педагогічної літератури.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки: проаналізувати соціальні мережі як провідний вид віртуального спілкування; визначити особливості комунікативної сфери особистості, які активно спілкуються в умовах нових інформаційних технологій; виявити сутність віртуальної взаємодії; розглянути романтику в умовах віртуального спілкування; визначити кохання та його особливості в умовах нових інформаційних технологій; емпірично дослідити романтичні стосунки в умовах нових інформаційних технологій.

5. Перелік графічного матеріалу: 2 таблиці, 5 рисунків

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання Видав	Завдання Прийняв
Вступ	Грандт В.В., доцент		
Розділ 1	Грандт В.В., доцент		
Розділ 2	Грандт В.В., доцент		
Розділ 3	Грандт В.В., доцент		
Висновки	Грандт В.В., доцент		

7. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Збір та систематизація матеріалу	січень-березень 2023 р.	Виконано
2	Робота над вступом	березень 2023 р.	Виконано
3	Робота над першим розділом	квітень-травень 2023 р.	Виконано
4	Робота над другим розділом	червень 2023	Виконано
5	Робота над третім розділом	липень 2023 р.	Виконано
6	Написання висновків	вересень 2023 р.	Виконано
7	Передзахист	жовтень 2023 р.	Виконано
8	Нормоконтроль	листопад 2023 р.	Виконано

Студент _____ А.П. Лісіченкова

Керівник роботи _____ В. В. Гранд

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ О. М. Грединарова

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота магістра: 75 сторінок, 5 рисунків, 2 таблиці, 64 джерела, 1 додаток.

Об'єктом дослідження: романтичні стосунки.

Предмет дослідження: соціально-психологічні особливості становлення романтичних стосунків в умовах нових інформаційних технологій.

Мета дослідження: провести теоретичний аналіз соціально-психологічні особливості становлення романтичних стосунків в умовах нових інформаційних технологій та проаналізували позитивні та негативні особливості онлайн спілкування, емпірично дослідити романтичні стосунки в умовах нових інформаційних технологій.

Гіпотези: рівень незадоволеності в реальних стосунках спонукає до пошуку ідеального партнера в віртуальному спілкуванні; респонденти, які менш задоволені власними романтичними стосунками, більш негативно сприймають своє ставлення до партнера та відчувають більше пригніченість у віртуальних стосунках.

Методи дослідження. У роботі застосовувались теоретичні методи (теоретико-порівняльний аналіз психолого-педагогічної літератури з досліджуваної проблеми) та емпіричні (психологічне тестування, психолого-педагогічний експеримент: констатувальний).

Наукова новизна дослідження полягає в аналізі соціально-психологічних особливостей становлення романтичних стосунків в умовах нових інформаційних технологій та встановлені позитивних та негативних особливостей онлайн спілкування, а також, емпіричному дослідженні романтичних стосунків в умовах нових інформаційних технологій.

Практичне значення нашого дослідження полягає в тому, що результати дослідження можуть бути використані психологами, молодими людьми юнацького віку при становленні романтичних стосунків в умовах нових інформаційних технологій.

РОМАНТИЧНІ СТОСУНКИ, НОВІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ, ВІРТУАЛЬНА ВЗАЄМОДІЯ, КОХАННЯ, РЕАЛЬНІ СТОСУНКИ.

SUMMARY

Lisichenkova A.P. Socio-Psychological Features of the Formation of Romantic Relationships in the Conditions of New Information Technologies.

Master's thesis: 75 pages, 5 figures, 2 tables, 64 sources, 1 appendix.

The object of research: romantic relationships.

The subject of the study: socio-psychological features of the formation of romantic relationships in the conditions of new information technologies.

The purpose of the study: to conduct a theoretical analysis of the socio-psychological features of the formation of romantic relationships in the conditions of new information technologies and analyzed the positive and negative features of online communication, to empirically investigate romantic relationships in the conditions of new information technologies.

Hypotheses: the level of dissatisfaction in real relationships prompts the search for an ideal partner in virtual communication; respondents who are less satisfied with their own romantic relationships have a more negative perception of their relationship with their partner and feel more depressed in virtual relationships.

Research methods. The work used theoretical methods (theoretical-comparative analysis of psychological-pedagogical literature on the researched problem) and empirical (psychological testing, psychological-pedagogical experiment: ascertaining).

The scientific novelty of the study consists in the analysis of socio-psychological features of the formation of romantic relationships in the conditions of new information technologies and the established positive and negative features of online communication, as well as in the empirical study of romantic relationships in the conditions of new information technologies.

The practical significance of our study is that the results of the study can be used by psychologists, young people of adolescent age when establishing romantic relationships in the conditions of new information technologies.

ROMANTIC RELATIONSHIPS, NEW INFORMATION TECHNOLOGIES, VIRTUAL INTERACTION, LOVE, REAL RELATIONSHIPS.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ СПІЛКУВАННЯ В УМОВАХ НОВИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	10
1.1. Соціальні мережі як провідний вид віртуального спілкування.....	10
1.2. Особливості комунікативної сфери особистості, які активно спілкуються в умовах нових інформаційних технологій.....	17
1.3. Сутність віртуальної взаємодії.....	27
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ РОМАНТИЧНОГО СПІЛКУВАННЯ В УМОВАХ НОВИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ....	35
2.1. Романтика в умовах віртуального спілкування.....	35
2.2. Кохання та його особливості в умовах нових інформаційних технологій...	50
РОЗДІЛ 3. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ РОМАНТИЧНИХ СТОСУНКІВ В УМОВАХ НОВИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	55
3.1. Методи, методика і процедура дослідження.....	55
3.2. Результати дослідження та їх інтерпретація.....	59
ВИСНОВКИ.....	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	70
ДОДАТКИ.....	76

ВСТУП

Актуальність дослідження. У сучасному світі, коли інформаційні технології досягли піку свого розвитку, спілкування в соціальних мережах стає невід'ємною частиною повсякденного життя сучасної людини. Спілкування з рідними та друзями, контакти з партнерами по роботі, нові знайомства - все це, безсумнівно, є важливою частиною комунікативної функції глобального інформаційного суспільства. Соціальні мережі стали своєрідним координаційним центром соціальних зв'язків, який може регулювати комунікаційні процеси у віртуальному просторі.

У наш час доступ до будь-якої інформації стає все більш безперешкодним, а можливості для обміну цією інформацією – все кращими. Глобалізуються процеси поширення в просторі різноманітних видів знань, ідей, вірувань, культур тощо. Вони не підлягають часовим або просторовим обмеженням, вони існують незалежно від існуючих кордонів між державами та забезпечують зворотній зв'язок з тими самими користувачами. Найбільш активне спілкування, взаємоінформування та обговорення різноманітних тем у різних сферах життя відбувається в соціальних мережах. Соціальні мережі стали невід'ємною частиною спілкування для більшості учасників онлайн-спілкування.

В умовах нових інформаційних технологій створюється суб'єктивно-орієнтована реальність, яка відображає мозаїку думок, інтересів і бажань учасників спілкування в соціальних мережах. При спілкуванні в соціальних мережах створюється особливий простір (віртуальна реальність) з характерним типом спілкування. Інтернет пропонує численні можливості для задоволення власних потреб у спілкуванні, навчанні та відпочинку. При виборі стратегії безпечної поведінки в Інтернеті важливо реагувати на рішення співрозмовників і враховувати вікові та особистісні особливості користувачів соціальних мереж.

Зокрема, проблеми розвитку та характеристики соціальних Інтернет мереж досліджують багато вчених, зокрема: П. Бурдьє, В. Бюль, Г. Градосельська, І. Семенова, В. Силаєва, С. Коноплицький, В. Щербина та ін. Процеси формування та розвитку якісно нового типу комунікативних структур у соціальних мережах досліджують Ж. Дельоз, Д. Іванов, Н. Коритнікова, Є. Прохоренко, С. Романенко, А. Фомін та ін. Особливості індивідуальної поведінки під час віртуального спілкування представлені А. Засекіним, Ю.В. Кузнецовою, Н. Назаром, С. Цимбаленко та ін.

Соціальні мережі відіграють важливу організаційну роль у повсякденному житті сучасного суспільства. Статистика Nielsen показує, що в середньому кожен з нас витрачає близько 22% свого часу на соціальне спілкування, ведення блогу, коментування публікацій тощо. Деякі з них пов'язані з роботою та освітою, а інші пов'язують людей через інтереси та симпатії, а для деяких людей це спосіб пошуку романтичного партнера.

Актуальність і недостатній рівень розробки означеної проблеми зумовили вибір теми кваліфікаційної роботи магістра: «Соціально-психологічні особливості становлення романтичних стосунків в умовах нових інформаційних технологій».

Об'єктом дослідження: романтичні стосунки.

Предмет дослідження: соціально-психологічні особливості становлення романтичних стосунків в умовах нових інформаційних технологій.

Мета дослідження: провести теоретичний аналіз соціально-психологічні особливості становлення романтичних стосунків в умовах нових інформаційних технологій та проаналізували позитивні та негативні особливості онлайн спілкування, емпірично дослідити романтичні стосунки в умовах нових інформаційних технологій.

Гіпотези перша: рівень незадоволеності в реальних стосунках спонукає до пошуку ідеального партнера в віртуальному спілкуванні.

Гіпотези друга: респонденти, які менш задоволені власними романтичними стосунками, більш негативно сприймають своє ставлення до партнера та відчувають більше пригніченість у віртуальних стосунках.

У відповідності з метою та гіпотезою визначені завдання дослідження:

1. Проаналізувати соціальні мережі як провідний вид віртуального спілкування.
2. Визначити особливості комунікативної сфери особистості, які активно спілкуються в умовах нових інформаційних технологій.
3. Виявити сутність віртуальної взаємодії.
4. Розглянути романтику в умовах віртуального спілкування.
5. Визначити кохання та його особливості в умовах нових інформаційних технологій.
6. Емпірично дослідити романтичні стосунки в умовах нових інформаційних технологій.

Методи дослідження. У роботі застосовувались теоретичні методи (теоретико-порівняльний аналіз психолого-педагогічної літератури з досліджуваної проблеми) та емпіричні (психологічне тестування, психолого-педагогічний експеримент: констатувальний).

Наукова новизна дослідження полягає в аналізі соціально-психологічних особливостей становлення романтичних стосунків в умовах нових інформаційних технологій та встановленні позитивних та негативних особливостей онлайн спілкування, а також, емпіричному дослідженні романтичних стосунків в умовах нових інформаційних технологій.

Практичне значення нашого дослідження полягає в тому, що результати дослідження можуть бути використані психологами, молодими людьми юнацького віку при становленні романтичних стосунків в умовах нових інформаційних технологій.

Надійність та вірогідність результатів дослідження забезпечувались методологічним обґрунтуванням вихідних положень; використанням методів, адекватних меті та завданням дослідження; репрезентативністю вибірки; кількісним та якісним аналізом отриманих результатів; статистичною оцінкою експериментальних даних.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ СПІЛКУВАННЯ В УМОВАХ НОВИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

1.1. Соціальні мережі як провідний вид віртуального спілкування

Однією з головних ознак розвитку сучасного суспільства є стрімкий розвиток комп'ютерних інформаційних технологій і телекомунікацій [44]. Як показують дослідження А. Харитонова, за останні десятиліття обсяг інформації, яку сприймає людина (в тому числі через соціальні мережі), зріс у сотні разів, що, безперечно, впливає на всі психічні процеси людини, процес формування поведінки, становлення особистості, також вплинув на взаємодію особистості з навколишнім середовищем [48].

Ще з початку пандемії Covid-19 та військовими діями на території України живе спілкування стало дуже обмеженим. У цьому контексті віртуальне спілкування через соціальні мережі набуває все більшої актуальності та стає провідною формою міжособистісного спілкування в суспільстві. У сучасному світі майже кожна людина проводить більше вільного часу в соціальних мережах і використовує їх не для пошуку нових знайомств, потрібної інформації, для спілкування, перегляду фото, відео, прямих трансляцій, блогів, тощо [53, 413].

Зокрема, проблеми розвитку та характеристики соціальних Інтернет мереж досліджують багато вчених, зокрема: П. Бурдє, В. Бюль, Г. Градосельська, І. Семенова, В. Силаєва, С. Коноплицький, В. Щербина та ін. Процеси формування та розвитку якісно нового типу комунікативних структур у соціальних мережах досліджують Ж. Дельоз, Д. Іванов, Н. Коритнікова, Є. Прохоренко, С. Романенко, А. Фомін та ін. Особливості

індивідуальної поведінки під час віртуального спілкування представлені А. Засекіним, Ю.В. Кузнецовою, Н. Назаром, С. Цимбаленко та ін.

Спілкування є невід'ємною частиною життя кожної людини і має велике значення у формуванні психіки людини шляхом обміну інформацією, почуттями та думками. В даний час у світі існує цілий спектр засобів, форм і методів комунікації, більшість з яких пов'язана з сучасними інформаційними технологіями та можливостями глобальної комп'ютерної мережі Інтернет.

У наш час нові інформаційні технології, особливо, соціальні мережі, стають все більш популярними. Соціальна мережа — це сервіс, призначений для підтримки соціальних зв'язків в Інтернеті; мережа людей, які зустрічаються в Інтернеті для спілкування, публікуючи інформацію та зображення, залишаючи коментарі або надсилаючи повідомлення. Учасники можуть розширювати свої особисті та ділові зв'язки, спілкуючись з іншими на сайтах соціальних мереж і в додатках [18, 64].

Термін «соціальні мережі» вперше ввів у науковий обіг англійський соціолог Джеймс Барнс у статті «Класи та збори у норвезькому острівному приході» в 1954 році. Цим терміном вчений називав соціальні стосунки людей у суспільстві. Термін «віртуальне співтовариство» був введений у 1993 році американським соціологом Говардом Рейнгольдом, який дав йому таке визначення: «Віртуальне співтовариство» — це соціальні об'єднання, які виникають в Інтернеті, коли група людей веде відкриту дискусію досить довго та в гуманній формі. сформувати мережу особистих стосунків у кіберпросторі» [15, 180].

Вважається, що розвиток соціальних мереж почався в 1995 році зі створення та запуску американського порталу Classmates.com. Проект виявився досить успішним, що призвело до появи десятка подібних сервісів протягом наступних кількох років. Однак офіційним початком буму соціальних мереж вважаються 2003–2004 роки, коли були запуснені міжнародно визнані соціальні мережі, такі як LinkedIn, MySpace і Facebook

[62]. Українські інтернет-користувачі почали реєструватися в соціальних мережах у 2006 році, коли були запуснені російські мережі «Однокласники» та «ВКонтакте». Ідея створення українських соціальних мереж виникла через кілька років. Перші спроби запуснути український проект були в 2008-2009 роках. У цей час українським інтернет-користувачам було запропоновано покинути Facebook, «ВКонтакте» та «Однокласники» та зареєструватися у вітчизняних соціальних мережах (Українці, VReale та Friends), що не викликало інтересу серед молодих та досвідчених користувачів соціальних мереж [45].

28 квітня 2017 року колишній президент України Петро Порошенко підписав указ про нові санкції Ради національної безпеки і оборони України, які передбачають, зокрема, блокування доступу до російських соціальних мереж «ВКонтакте» та «Однокласники» [35].

Зараз, у світі налічується понад 206 соціальних мереж, і їх кількість постійно зростає. Більше половини користувачів Інтернету зареєстровані хоча б в одній соціальній мережі, що свідчить про їх популярність.

Завдяки різноманітності соціальних мереж кожен може вибрати саме той вид, який йому зручний і цікавий. С. Коноплицький виділяє такі види соціальних мереж:

1. Соціальні мережі як приклад: Facebook, Instagram, Twitter, TikTok та інші.
2. Мережі для миттєвого обміну інформацією, тобто системи, що забезпечують відеозв'язок, наприклад ZOOM, Skype, Google Meet та інші.
3. Інтернет-чати - це мережі, які дозволяють одночасно спілкуватися з великою кількістю користувачів, наприклад, Telegram, Viber, WhatsApp, Messenger та інші.
4. Інтернет-форуми – це мережі, в яких користувачі створюють публікації, пости, а також коментують інших користувачів.
5. Інтернет-хости, сайти, сторінки на яких розміщено відеоматеріали [20].

Войскунський А.Є. зазначає, що Інтернет розширює можливості користувачів, тобто можливість спілкування одночасно з кількома людьми, які знаходяться далеко один від одного. Виникає відчуття анонімності та безпеки, можливість відкласти відповідь на певний час, протягом якого можна зосередитися. Водночас негативною стороною є проблема розуміння емоцій співрозмовника, особливо в ситуаціях особистого спілкування. При віртуальному спілкуванні людина почувається впевненіше і може легко образити іншого, що набагато складніше в реальності [12, 92].

Коган К.М. визначає, що однією з важливих проблем спілкування в соціальних мережах також є приписування собі іншого «Я». На відміну від реальності, цю віртуальну особистість можна трохи вдосконалити і тим самим підвищити власну впевненість і самооцінку. Особливо шкідливо така ситуація у віртуальному світі впливає на дітей, оскільки спотворює їх уявлення про світ і ускладнює адаптацію до реального життя. Анонімність, різноманітні можливості самовираження та бажання «слухати» призводять до підвищення емоційно-експресивного фону Інтернет-спілкування. Емоційність середовища спілкування призводить до біполярності віртуального спілкування, де двома полюсами спілкування є толерантність і агресія [18, 62].

Шинкаренко О.Г. вважає, що особливості спілкування в соціальних мережах не випадкові і зумовлені специфікою розвитку психологічних процесів у людей різного віку. Наприклад, задоволення потреби в спілкуванні та моральної підтримки є найважливішими потребами особистості для підліткового та юнацького віку. Анонімність спілкування в соціальній мережі сприяє самовираженню і дає можливість бути ким хочеш, що часто призводить до девіантної поведінки та агресивності [51, 170].

Атаманчук Н.М. наголошує, що сучасне суспільство не уявляє життя без Інтернету, реклами, телебачення, тощо. Вони підсвідомо вбирають все, як губка, не контролюючи себе. Багато людей почали використовувати Всесвітню павутину не тільки для пошуку інформації, а й як спосіб життя, який пізніше назвали віртуальним. На сайтах, в яких молоді люди спілкуються без візуального контакту, створюються чати та сайти знайомств [1, 52].

Завдяки віртуальному спілкуванню більшість людей намагаються задовольнити свої потреби. У кожної людини є очевидні і приховані потреби, які вона хоче задовольнити. Це може бути потреба в спілкуванні та самореалізації, а соціальна мережа дає відчуття задоволення цих потреб. Багато зарубіжних і вітчизняних вчених, таких як Ф. Достоєвський, К. Обуховський та інші, представили свої класифікації потреб. Проте для пояснення того, як задовольняються потреби завдяки соціальним мережам, найбільш актуальною є ієрархія потреб А. Маслоу [21]. Виходячи з цих потреб, доцільно проаналізувати потреби та те, як вони задовольняються через спілкування в соціальних мережах:

1. Фізіологічні потреби задовольняються шляхом знаходження в соціальних мережах інформації, необхідної людині для життя, тобто Інтернет виступає як джерело інформації.

2. Потреба в безпеці задовольняється шляхом забезпечення певного рівня анонімності, і ми можемо самі вирішувати, з ким спілкуватися і хто може переглядати наш профіль і інформацію, опубліковану на ньому.

3. Потреба в приналежності та любові забезпечується завдяки дозволу коментувати та лайкати наші публікації та фотографії, щоб користувач бачив, що іншим подобаються їхні фотографії.

4. Потреба в повазі. У наш час більшості людей важко налагоджувати соціальні контакти. Завдяки функціям соціальних мереж ми можемо спілкуватися з ким завгодно, а також переривати спілкування в разі необхідності.

5. Пізнавальні потреби як в Інтернеті, так і безпосередньо в соціальних мережах. Ці потреби виражаються в тому, що кожен має можливість отримати нову інформацію текстового характеру на будь-яку тему, що цікавить, а також аудіо- та відеоматеріали, які розширюють кругозір особистості та розважають її вільний час.

6. Естетичні потреби задовольняються наявністю опублікованих у соціальних мережах ресурсів, які допомагають користувачам.

7. Потреба в самореалізації виражається в можливості самовираження, що реалізується через публікацію фотографій, створення та оформлення сторінки в соціальних мережах. Ці потреби також виражаються в здатності використовувати навички, наприклад, це може бути публікація власних освітніх публікацій і бажання отримати новий досвід, тобто, коли ми шукаємо інформацію в соціальних мережах, читаючи, що ми можемо зробити та чому навчитися [21].

У своїй науковій роботі Ю. Данько зазначає, що людям, які постійно спілкуються через соціальні мережі, важко знайти справжніх друзів. Негативним впливом соціальних мереж також може бути те, що більшість людей в Інтернеті видають себе за когось, ким вони не є в реальному житті [15, 180].

Комунікаційні ресурси – це інструмент для обговорення особистих питань із помірним рівнем відкритості. Відправною точкою самовираження люде у процесі онлайн-спілкування є власна зовнішність. З віком розширюється арсенал виразних засобів Інтернет-комунікації: до 15 років збільшується частота використання аудіо-, відеозаписів та смайликів у соціальних мережах. Когнітивна складова діяльності в Інтернеті дозволяє здійснювати пошук та обробку інформації із соціальних мереж, метою якої є розширення, поглиблення та уточнення власних уявлень про світ, реальну та віртуальну реальність [1, 56].

Користувачі старше 30 років використовують Інтернет-спілкування для подолання комунікаційних дефіцитів, розширення кола знайомств і підвищення обізнаності в обговорюваних темах. Дорослі шукають корисну інформацію, новини та роботу в Інтернеті, завантажують музику та фільми, роблять покупки в інтернет-магазинах і використовують соціальні мережі, щоб продемонструвати свою особисту позицію щодо обговорюваних тем, власні успіхи, розробки чи творчість.

Репка М.В., також зазначає, що люди Інтернет мережі часто використовують за для задоволення сексуальних потягів і бажань:

- спілкування на форумах і чатах, де обговорюються еротичні теми;
- читання та написання еротичних історій на спеціальних сайтах;
- перегляд фотографій і відеофайлів еротичного змісту;
- перехід від віртуальних стосунків до реальних (залучення неповнолітніх до сексуальних стосунків, знайомство з людьми в соціальних мережах для пошуку сексуального партнера);
- фотографування себе голим за допомогою веб-камери для надсилання друзям (секстинг) [36].

Якущенко Юлія та Глущенко Карина повели дослідження метою якого є дослідити умови спілкування сучасної студентської молоді. У дослідженні взяли участь 54 студенти IFSK різних спеціальностей та вікових груп, у тому числі 11 студентів 18 років, 16 осіб 19 років, 17 респондентів 20 років, 9 респондентів 21 рік і одна особа у віці 34 роки [53, 415].

Для дослідження авторки створили анкету з 10 питань, що стосуються теми дослідження, і 3 питань для збору даних про респондентів.

Дослідження Якущенко Юлія та Глущенко Карина показало, що більшість студентів спілкуються через Instagram і Telegram. Facebook і YouTube менш популярні. Крім того, незначна кількість респондентів

користується Viber, TikTok, Twitter і WhatsApp.

Студенти також відповідали на запитання «Як ви вважаєте, чи можна порівняти спілкування в соціальних мережах зі спілкуванням у реальному житті?» Виявилось, що 42,6% респондентів вважають віртуальне спілкування доступнішим за реальне; 16,7% респондентів вважають віртуальне спілкування зручнішим за реальне, а 40,7% вважають, що краще спілкуватися в реальному житті [53, 417].

Підсумовуючи, можна сказати, що сьогодні все більше спілкування відбувається в Інтернеті. А подій сьогодні, коли реальні зустрічі тимчасово неможливі, віртуальне спілкування стає все більш популярним. Аналізуючи все вище сказане та спираючись на дослідження, можемо зробити висновок, що нові інформаційні технології та соціальні мережі фактично є провідною формою віртуального спілкування, оскільки вони більш зручні та доступні порівняно з реальним спілкуванням.

1.2. Особливості комунікативної сфери особистості, які активно спілкуються в умовах нових інформаційних технологій

Потреба в спілкуванні є першорядною потребою людини. Через спілкування відбувається зближення людей, вироблення норм поведінки, координація спільних дій, передача соціально-історичного досвіду та інформації, соціалізація особистості.

Стріха І.О. зазначає, що у психологічній літературі термін «спілкування» вживається в різних значеннях:

- як обмін думками, почуттями, досвідом;
- як один із різновидів людської діяльності;
- як специфічна, соціальна форма інформаційного спілкування;
- як взаємодія, відносини між суб'єктами, що мають діалогічний

характер [42];

В даний час багато дослідників підкреслюють важливість вивчення комунікативної сфери, яка визначає організацію міжособистісного простору людини та її адаптацію до соціального середовища. У найзагальнішому вигляді спілкування функціонує як форма життєдіяльності. Соціальна значущість спілкування визначається тим, що суб'єктивний світ однієї людини розкривається іншій людині.

Наукові праці низки вчених присвячені викладенню основних вимог і принципів використання соціальних мереж та прогнозуванню подальшого розвитку цієї форми взаємодії людей в Інтернет-просторі. Серед них на особливу увагу заслуговують Дж. Волтер, Д. Вестерман, Б. Ван дер Хайде, С. Тонг, Л. Ленгвелл, Дж. Кім і Дж. Ентоні. Питання Інтернет-комунікації та впливу соціальних мереж на особистість користувачів розглядаються в працях Ю.В. Д. Бабаєва, А. П. Белінської, А.Є. Войскунського, А.Є. Жичкіної, Д.І. Кутюгіна, В.Л. Силаєва, А.Г. Філатова, Н.І. Гущина, Ю.А. Данько.

Соціальні мережі, своєю постійною динамічністю та мінливістю, з кожним днем все більше приваблюють сучасну молодь. Популярність спілкування, навчання та дозвілля в соціальних мережах сприяє глибшому зануренню молоді у віртуальний світ. Тривале та безконтрольне користування Інтернетом загалом, та соціальними мережами, зокрема, часто призводить до розвитку різних форм залежності [41, 327].

Богдан М.С. зазначає, що молоді люди все частіше несвідомо спілкуються через Інтернет і навіть мають можливість зустрітися особисто. Таке спілкування має ряд позитивних і негативних наслідків. До позитивних сторін особистісного розвитку за допомогою Інтернет-спілкування можна віднести подолання дефіциту спілкування, розширення кола знайомств і підвищення обізнаності в темах, що обговорюються. Водночас інтернет-спілкування часто негативно впливає як на психофункціональний стан молодих людей, так і на їхні стосунки з

друзями, родиною та оточуючими. Вплив надмірного використання соціальних мереж, як засобу комунікації, на реальні стосунки користувача може бути досить помітним: ізоляція, втрата соціальних контактів і друзів, роздратування в живому спілкуванні, втрата мовних і невербальних навичок спілкування, невиконання своїх обов'язків. Віртуальний світ, у якому людина відчувається набагато комфортніше в суспільстві, ніж у реальному житті, становить загрозу успішності реального життя. Зловживання соціальними мережами може призвести не лише до десоціалізації, а й до деструктивних змін у психіці [3, 28].

У дослідженні Вариводи К.С. «Соціальні мережі – за і проти», в анкетуванні якого взяли участь 60 студентів першого-другого курсів (15-16 років) ДПТНЗ «Переяслав-Хмельницький центр професійно-технічної освіти», визначено, що 47% опитаних студентів сказали, що соціальні мережі зацікавили їх можливістю знайомства з новими людьми. Позитивними сторонами такої взаємодії в соціальних мережах є: знайомство з людьми з різних міст, країн і навіть континентів; можливість проникнути в культуру інших народів і рас через особисте спілкування та багато іншого. У цьому контексті можна впевнено говорити про таке поняття, як віртуальна комп'ютерна соціалізація (кіберсоціалізація) [9, 7].

Кіберсоціалізація особистості – це процес змін у структурі самосвідомості людини, що відбувається під впливом і внаслідок використання нею сучасних інформаційно-комп'ютерних технологій у контексті життя. У процесі кіберсоціалізації у людини формується цілий спектр нових очікувань та інтересів, мотивів і цілей, потреб і установок, а також форм психологічної та соціальної активності, які безпосередньо пов'язані з кіберпростором – фактично новим простором людини віртуальним життям. [15, 183].

При цьому дружба в соціальних мережах часто досить поверхнева і деякі молоді люди, а особливо діти підліткового та юнацького віку, намагаються додати в свій профіль якомога більше друзів - цифри коливаються від кількох десятків до кількох тисяч. З такою кількістю «друзів» неможливо не тільки спілкуватися, але і хоча б привітати всіх з днем народження неможливо. І зрозуміло, що це переважно незнайомі люди. Користувачі, часто створюють кілька різних профілів (з різними іменами) в соціальній мережі. Самоідентифікацію людини з кількома профілями важко уявити [14].

Боднарєнко Б.О. зауважує, що соціальні мережі збагачуються новими можливостями для задоволення потреб користувачів. Основними причинами привабливості соціальних мереж є: підтримка з боку інших учасників соціальної мережі; перевірка ідей через участь у соціальній взаємодії; соціальні блага через контакти [4]

Денисюк С. Г. вважає, що через соціальні мережі люди засвоюють певні моделі поведінки, прийнятні для віртуального світу, формують стереотипи, норми дій, формують свою соціальну ідентичність, власну самооцінку, яка не завжди достатня, і з часом переносять їх у реальне життя [4].

Глушєнко С.Д. основними ознаками інтернет-комунікації в соціальних мережах вважає: анонімність, відсутність невербальної інформації, орієнтація на бажані якості партнера, добровільність, прагнення до нетипової, ненормативної поведінки [13, 230].

Через соціальні мережі люди задовольняють свої приховані потреби, які не розуміють у реальному житті, а з'являються лише у мріях та фантазіях. Цей соціальний ресурс забезпечує його реалізацію через можливість анонімних соціальних взаємодій, за допомогою яких можна створювати нові образи себе. Крім того, не варто забувати про необмежений доступ до персональних даних користувачів [16].

Шевчук О.С. у своєму посібнику «Культура міжособистісних стосунків» підкреслює, що спілкування у віртуальному просторі має такі риси, як добровільність, анонімність, більша свобода самовираження, розширені можливості рольової самореалізації, складність передачі емоцій та ін. Добровільність означає, що користувач створює або залишає контакти на власний розсуд і може перервати спілкування в будь-який момент [50, 116].

Наслідком анонімності може стати безвідповідальність і безкарність у поведінці користувачів в Інтернеті. За адресою електронної пошти та псевдонімом (нікнеймом) користувач може поводитися зовсім не так, як у реальному житті: порушувати правила етикету, нецензурно лаятись, вдаватися до образ, повідомляти неправдиву інформацію, тощо.

Віртуальне спілкування пропонує майже необмежені можливості для зображення та досвіду нових соціальних ролей, які з різних причин не можуть бути втілені в реальному житті користувача. Такі відносини чимось нагадують поведінку і спілкування в маскарадї. Наприклад, сором'язлива дівчина може фліртувати з солідними і розумними чоловіками; закомплексований підліток отримує можливість ображати і критикувати старших; скромний чоловік в реальному житті стає сміливим і агресивним мачо, у віртуальному просторі.

Спілкування в Інтернеті має певний психотерапевтичний ефект, оскільки, на відміну від контактів у реальному житті, можна більш відкрито обговорювати особисті проблеми, отримувати розуміння, співчуття, пораду та підтримку. Цей ефект особливо важливий для людей, чиє реальне життя, з тих чи інших причин, збіднене в плані міжособистісних стосунків. Відомий вислів Бальтасара Грасіана-і-Моралеса підкреслює: «Деякі друзі найкращі на відстані, інші – близько; Ті, хто не дуже розмовний, можуть відзначитися в листуванні. Відстань компенсує помилки, нестерпні при близькому спілкуванні» [50, 116].

Крім існуючих переваг спілкування в Інтернеті, існують певні обмеження. Хоча віртуальне спілкування передбачає обмін інформацією, через відсутність спільного фізичного простору неможлива невербальна взаємодія між співрозмовниками (інтонація, міміка, жести, дотики, обійми, тощо).

Одним із недоліків інтернет-спілкування є складна передача емоцій, оскільки обмін думками відбувається переважно в друкованих текстах. Цей недолік частково компенсується інтернет-сленгом і спеціально розробленою системою знаків, яка відображає міміку, жести, дії чи настрій. Графічне або текстове зображення емоцій користувачів Інтернету називають «смайликом» (від англійського smile – «усмішка») [50, 117]. Існує два види смайлів: текстові та графічні. Більш поширені текстові смайлики наведено в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Текстові смайлики в інтернет-спілкуванні

Смайлик	Пояснення
: -)	Усмішка, жарт
: -))	Велика усмішка (кількість дужок показує силу емоції)
; -)	Усмішка з підморгуванням, іронічна усмішка.
: - (Похмуре обличчя, розпач
: -	Людина, яка не виявляє емоцій
: -/	Невдоволення
: -0	Здивування (відкритий рот)
: -x	Замовкни (рот на замку)
: -@	Кричати
: -D	Голосний сміх
: -P	Висунутий язик, насмішкуватий
8 -)	Людина в окулярах (сонцезахисні окуляри)
%)	Весело

Графічні смайли – це намальовані або анімовані мініатюри, які зображують певну емоцію чи настрій: підморгуване око, рука, пальці якої утворюють символ «ОК», тощо. Зверніть Графічні смайлики найчастіше використовуються на форумах, чатах, тощо. У електронних листах краще використовувати текстові смайли - використання графічних смайликів тут вважається поганим тоном. На рис. 1.1. міститься приклади графічних смайлів [50, 117]

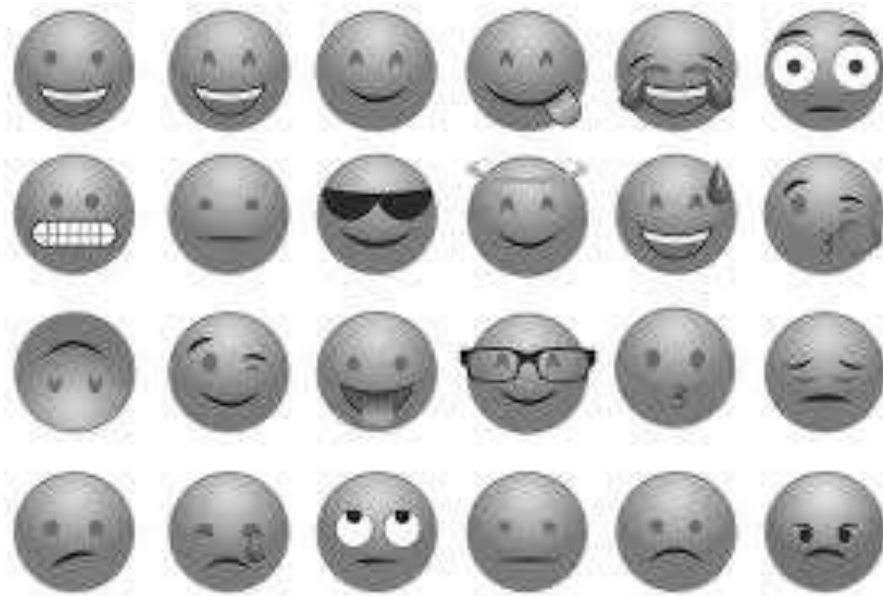

Рис. 1.1. Графічні смайлики

Відносини під час комунікації в умовах інформаційних технологій регулюються певними правилами поведінки, система яких називається мережним етикетом (неологізм, що складається зі злиття слів «мережа» і «етикет»). Зокрема, загальні правила всіх видів електронного спілкування ґрунтуються на тому, що публічність текстів електронного спілкування змінює їх сприйняття читачами [50, 117].

Комунікативна поведінка користувачів соціальних мереж визначається певними правилами мережевого етикету, про що свідчить широке використання невеликої лексики, жаргону, сленгу та вживання різноманітних аббревіатур і скорочень.

Мова Інтернету – це система знаків, виражена в усній та письмовій формах і є основним засобом спілкування людей в Інтернеті. Передача в соціальних мережах базується на мовних нормах (лексиці, орфографії, граматиці, синтаксиці), що й саме оживляє віртуальне спілкування [49].

Каптюрова В. В. розглядає мовний аспект спілкування в соціальних мережах представлений на різних рівнях. Так, на лексичному рівні вони здебільшого використовують побутову лексику та жаргонізми: «забанити», «хакнути» [17, 135].

Маковецька-Гудзь Ю. А. зауважує, що можна виділити запозичення з інших мов, а також адаптовані до іншої мови українські слова. Щодня ми чуємо «загуглити», «гуглити» тощо, що означає пошук певної інформації в Інтернеті за допомогою Google – одного з пошукових сервісів; «пост» – новини в соціальних мережах. «Лайкнути» – сподобалось щось у соціальних мережах. «Селфі» - це вид фотографії, автопортрет, зроблений камерою телефону або веб-камерою. «Фолловер» – це особа, користувач соціальної мережі, яка стежить за оновленнями статусів або стрічками новин іншого користувача [26].

Варіанти в українській мові: «уподобайкнути» - те саме, що «лайкнути», утворене від поєднання українського «подобається» і запозиченого «лайкнути». Самозйомка, самосвітлик (від сам + світл(ина) + суфікс -ик-), себешечка, самоклац, себеклаць, персональний, себенчик – те саме, що «селфі». «Підписник, постежник, споглядальник» – інтернет-кореспондент [49].

Скорочення слів і основ є ще одним із найпоширеніших методів створення сленгових одиниць у соціальних мережах. Наприклад: «комп», «інфа», «інет» [17, 136].

Синтаксичні конструкції в соціальних мережах характеризуються лаконічністю будови, оскільки інформація, що передається в них, має максимально стислий зміст, тому в мові користувачів соціальних мереж переважають прості речення [26].

У спілкуванні в соціальних мережах, як і в звичайному, слід бути тактовним і стриманим. Краще уникати розмов про свої проблеми і утриматися від емоційних оцінок і порівнянь. Не варто посилатися на чутки, плітки і поширювати неперевірену інформацію з чатів, приватних розмов і коментарів. При посиленні на запозичену інформацію необхідно вказувати джерело цитати. При цьому не варто використовувати цитати, приказки, жарти та анекдоти, які можуть бути сприйняті не так, як хочеться, і можуть викликати агресію.

Правила поведінки вимагають негайно (якомога швидше) відповідати на повідомлення. Однак, коли постає серйозне питання, краще зробити паузу на 10-20 хвилин для роздумів, адже правильність важливіший за швидкість відповіді. В крайньому випадку, слід попередити про затримку основної відповіді. Загалом, співрозмовники повинні відповідати на всі запити. Якщо одержувач насправді не хоче відповідати, повідомлення може бути коротким: «Я читаю, я не коментую».

Під час спілкуванні в соціальних мережах слід зосередитися на проблемі, що обговорюється, і ні в якому разі не переходити на особисте. Слід поважати право співрозмовника на висловлення власної думки, інших поглядів і підходів до розуміння проблеми [50, 119].

Як і при реальному спілкуванні чи листуванні, співрозмовники повинні правильно писати та говорити. Висловлюватися необхідно коротко і чітко. Якщо онлайн співрозмовники хочуть заощадити свій і чужий час, важливо звикнути до стислості: стислість - сестра таланту.

Спілкування в Інтернеті можна звести до таких основних видів: ділове (в тому числі навчальне), неформальне та ігрове [50, 120].

В нашій роботі, ми вважаємо доцільним дати визначення саме «неформальному (особистісному) спілкуванні» в Інтернеті, спрямоване на задоволення особистих потреб у встановленні різноманітних контактів, пошуку партнерів, обговоренні певних тем з однодумцями, дискусіях,

тощо.

Неформальне (особисте) спілкування в Інтернеті спрямоване на задоволення особистих потреб у встановленні різноманітних контактів, пошуку партнерів, обговоренні певних тем з однодумцями, дискусіях, романтичному спілкуванні, тощо [50, 121].

Для задоволення потреб спілкування в Інтернеті існують різноманітні веб-сайти та програми, серед яких широко використовуються чати.

Чат (англ. *Chatt* – чат) – засіб спілкування, обміну повідомленнями в Інтернет-просторі між двома або більше користувачами в реальному часі (відмінність чату від форумів, електронної пошти тощо).

На додаток до чатів, які передбачають миттєвий обмін звичайними друкованими повідомленнями, існують відеочати, голосові чати та телечат, у яких люди спілкуються голосом або через веб-камери [50, 121]. Завдяки програмам обміну миттєвими повідомленнями (*Instant Messenger, IM*) і службам обміну миттєвими повідомленнями (*Instant Messaging Service, IMS*) текст, звук, зображення, відео, спільні малюнки, ігри тощо можна передавати через мережу інформаційних технологій.

Таким чином, в умовах нових інформаційних технологій, соціальні Інтернет-мережі, в розвинутих демократичних країнах фактично еволюціонують із супутнього фактору підвищення обізнаності до важливої його частини. Контент соціальних мереж певною мірою є показником розвитку суспільства. Соціальні мережі служать засобом інформаційної війни, маніпулювання людьми, соціалізації, навчання дітей, підлітків та молоді, і навіть слугують платформою для знайомств та створення сім'ї. Під впливом мережевого суспільства змінюється спосіб життя людей, у тому числі звичні канали отримання інформації, характер міжособистісних стосунків, дозволя, відбувається інтенсивний розвиток нових моделей взаємодії з навколишнім середовищем. Користність чи шкода користувача соціальних мереж та Інтернету в цілому

безпосередньо залежить від наявної у нього інформаційної культури та навичок читання та письма. Тому, сьогодні варто приділити особливу увагу навчанню основ безпечної поведінки в соціальних мережах та Інтернеті.

Хочемо також узагальнити, що соціальні мережі вплинули на розвиток української мови, оскільки в мові з'явилися нові запозичення та набули деяких граматичних категорій української мови. Варто відзначити появу нових тверджень, які молодь активно використовує у спілкуванні як у соціальних мережах, так і в реальному спілкуванні. З'явилися нові скорочення слів і закликів, які активно переходять із віртуального середовища в реальне. Варто виділити домінування в соціальних мережах розмовного стилю, який надає спілкуванню спонтанності, неформальності та схильності до стислості та експресивності.

1.3. Сутність віртуальної взаємодії

XXI століття принесло людству не тільки нові технології, а й безмежну віру в процес глобалізації всіх сфер суспільства. Розвиток інформаційних комунікацій прискорив процес об'єднання в усіх сферах життя на основі обміну даними. Технологія отримання інформації полегшала, процес обміну інформацією став швидшим і зручнішим, звільнивши людей від різноманітних незручностей, пов'язаних із проблемами взаємодії індивідів та окремих соціальних структур [28, 124].

Зараз, коли зароджується нова інформаційна цивілізація, інтеграційні процеси різних сфер людської діяльності призводять до серйозних змін у структурі взаємодії людини та суспільства. Змінюється не тільки сама соціальна система, змінюються і відносини між індивідом і суспільством у певній соціальній системі. Іноді, це створює ілюзію індивідуальної свободи, тоді як їхні дії все більше регулюються суспільством, надаючи симуляції вибору модель власної поведінки.

Багато в чому це пов'язано з тим, що писав Т. Парсонс: «Стабільність соціальної системи можлива лише тоді, коли люди діють відповідно, у певних межах, у потрібний час і в потрібному місці» [58, 335].

Немеш О.М. зазначає, що на сьогодні подібний принцип постулюється знову і знову, що множить і спрощує поведінкові моделі. Проте зовнішній вплив на систему провокує людей, які її проектують, на скоординовані дії, що суперечать стабільності. А при високому ступені уніфікації різних видів діяльності учасників соціальної системи перехід до «небажаних» моделей поведінки відбувається досить швидко. Було б безглуздо заперечувати вплив інших на особистість. А в суспільстві, де панує конформізм і почуття приналежності до соціальної групи, навіть бажання виділитися з натовпу виникне за цілком передбачуваним сценарієм [28, 126].

Інформаційне суспільство, про яке все частіше говорять останнім часом, характеризується більшою свободою у виборі моделей поведінки, насамперед через віддалення людей один від одного в процесі життя.

Людина стикається з іншою проблемою бути в центрі кількох сфер інформації, взаємодіяти з іншими людьми в різних сферах діяльності, оо не відставати від розвитку суспільства, люди змушені постійно розширювати власний комунікаційний простір. У результаті людина отримує доступ до великої кількості даних і взаємодіє з великою кількістю людей, які є членами соціальних груп, до яких вона не належить. Це означає, що людина все частіше стикається з соціальними ролями, нетиповими для її повсякденного життя. За такого повороту подій індивід повинен обмежити власний комунікаційний простір, звужити коло взаємодії з іншими або пристосуватися до мінливого середовища та змінити свої соціальні ролі, демонструючи моделі поведінки, подібні до моделей певного мікросоціуму [28, 127]. Ці два процеси повною мірою демонструють одновимірність сучасної людини. Ця одновимірна людина під впливом суспільства змушена обмежувати свій вибір надзвичайно

малою кількістю варіантів.

Насправді саме зосередженість на розвагах, а також формалізація людського мисленнєвого процесу і, отже, моделей поведінки змушує людей відмовлятися від творчих аспектів власного повсякденного життя та схильні виглядати самотніми, однобоко ставитися до свого життя та життя оточуючих. І на нашу думку, людину не можна вважати багатовимірною, якщо вона використовує можливості розширення простору спілкування за допомогою Інтернету та інших технічних засобів лише для розваги та спрощення задоволення своїх бажань, а також якщо людина використовує в процесі тих самих соціальних ролей у віртуальній взаємодії, що й у повсякденному житті.

Розвиток особистості сповільнюється, коли сам віртуальний світ стає для індивіда рутиною і місцем, де втілюються не нові моделі поведінки, що відображають нові смисли нестандартних ситуацій, а місцем, де проєктуються знайомі моделі, які тим самим будуть ще простіше замінювати реальну взаємодію з іншими імітуючи спілкування у віртуальному середовищі. Взаємодія через Інтернет і спроби експериментувати з симулякром власної особистості у віртуальному середовищі часто призводять до того, що людина стикається з абсолютно чужими поняттями, значеннями і поведінковими моделями. Відповідно, обережність, консерватизм щодо виборів може бути своєрідною реакцією на страх, який виникає через думку, що їхня поведінка в цьому, поки що новому для них середовищі, не відповідатиме очікуванням «мешканців» цього мікрорайону, суспільства [28, 129].

Настороженість і страх викликають почуття ворожості в момент зустрічі людини з новими явищами. В це вірив Георг Зіммель «Ворожість виявляється принаймні однією формою чи основою людських стосунків, поряд з іншою – симпатією між людьми» [59, 5]. І якщо переважає вороже ставлення до оточуючих, людина, яка бере участь у процесі обміну інформацією через Інтернет, починає використовувати саме ті ролі,

використання яких вже призвело до досягнення поставленої мети.

Немеш О.М. відкреслює у своїх роботах, що миттєво змінюється соціальний статус великих мас людей і, відповідно, змінюються соціальні ролі, які вони виконують. І віртуальне середовище краще за інші сфери суспільного життя адаптується до системних змін, спричинених зовнішніми факторами. Проте, поштовх, який міг стати початком глибоких змін у суспільній свідомості, поставив перед індивідами дві дуже складні комунікаційні проблеми. Перший - це невдоволення і агресія, що виникають через те, що звичний спосіб життя і моделі поведінки, які вже зрослися з самою особистістю, потребують різкої зміни, що позначається не тільки і не стільки на способі взаємодії з іншими людьми, а скоріше зміна принципів споживання. Друга проблема, з якою стикається людина, коли раптово змінюються або розширюються соціальні ролі (тобто ситуація, в якій оточення змушує людину так чи інакше змінювати моделі поведінки), — часта нездатність швидко адаптуватися до нових умов [28, 130].

Ще одна проблема, яку необхідно висвітлити, з якою стикаються молоде покоління, це пошук стосунків в умовах нових інформаційних технологій. Незадоволення реальними стосунками молодих людей, яких активно поглинають соціальні мережі, підштовхує шукати нові кола спілкування та нового партнера симпатії, спираючись на спорідненість інтересів, цінностей та активність в соціальних профілях.

Доступність до відкритих профілів в соціальних мережах дозволяє будь-кому, переглядати фотографії, відео, діяльність, хобі, які відкрито викладають молоді люди на своїх сторінках. Але, важливо зауважити, що те що викладається в соціальних мережах не завжди відповідає дійсності, це може викликати ряд проблем при подальшому спілкуванні та як наслідок розчарування.

Дослідження процесу створення сім'ї показали, що причиною труднощів сімейного життя можуть бути особливості вибору партнера і характер дошлюбного залицяння. У цьому сенсі важливо зрозуміти, як відбувається процес формування пари, які чинники вплинули на цей процес і як відбувався вибір партнера.

Існує низка наукових концепцій, які пояснюють механізм формування відносин у процесі вибору партнера. Серед них найбільш поширеною і отриманою є теорія комплементарних потреб Р. Уінча, «Роль стимулу-цінності» Б. Мурстейна, інструментальна теорія Р. Сентерса, «Кругова теорія кохання» А. Рейс [50, 161].

Соціобіологічна концепція пояснює вибір партнера на основі природних стратегій, які виникли в процесі еволюції людини. Протягом еволюції людства чоловіки та жінки стикалися з різними труднощами, вибираючи партнера, і тому виробили різні стратегії. Згідно з цією концепцією, відбір відбувається природним шляхом, тому людям не потрібно знати психологічні механізми та теорії.

Фізична привабливість партнера відіграє значну роль у виборі, що можна пояснити принаймні трьома причинами: естетичне задоволення від гарного вигляду партнера; престиж (мати красивого партнера престижніше, ніж потворного); стереотипи (більшість людей вважають, що красиві люди мають соціально бажані риси особистості, і що їхнє життя щасливіше й успішніше, ніж життя непривабливих людей).

Емпіричні дані науковців, показують, що найпоширеніший принцип вибору партнера заснований на подібності (гомогамії), тобто кожен вибирає партнера, схожого на себе. Якщо обидва партнери мають схожі характеристики, такі відносини є гомогамними за цими ознаками. Найчастіше любов виникає між людьми, які належать до одного соціального класу і мають спільні цінності, погляди, інтереси, тощо [56].

Принцип гомогамії лежить в основі теорії фільтрів А. Керкгофа і К. Девіса, згідно з якою вибір партнерів відбувається поступово, як процес послідовного проходження через ряд фільтрів, що обмежують індивідуальний вибір. На кожному етапі спрацьовує той чи інший фільтр відбору, який виключає тих, хто не відповідає. Перший фільтр - за місцем проживання - відсіює потенційних партнерів, з якими людина ніколи не зустрінеється. Відбір відбувається за критерієм близькості: чим ближче люди один до одного, тим більше шансів, що вони пізнають один одного і виникнуть симпатії. Близькість дозволяє систематично і регулярно контактувати зі своїм обранцем.

Наступний фільтр включає принцип гомогамії, тобто, суб'єкта приваблює приваблива особа, схожа за расою, національністю, релігійною та соціальною приналежністю, віком, тощо.

Третій етап відбору визначається ціннісно-орієнтаційним фільтром, згідно з яким симпатію викликає людина зі схожими цінностями, поглядами на життя, ідеологічними позиціями та рольовими очікуваннями, особливо щодо родини, ставлення до народження та виховання дітей.

Четвертий фільтр забезпечує відбір на основі схожості потреб і мотивацій, важливих для підходу та прийняття рішення про продовження романтичних відносин.

Використання п'ятого фільтра визначає соціальну готовність до більш серйозних відносин. Як правило, така готовність виникає у жінок у віці від 22 до 23 років і у чоловіків від 27 до 28 років [50, 163].

Крім принципу гомогамії, при виборі партнера діє принцип комплементарності, згідно з яким кожна людина шукає того, від кого очікує максимального задоволення власних потреб. Цей принцип лежить в основі теорії комплементарних потреб Р. Уінча. Відповідно до цієї теорії, партнери повинні мати схожі соціальні характеристики, але психологічно доповнювати один одного. Наприклад, ніжна жінка може

бути привабливою для владного чоловіка, тоді як спокійному та ніжному чоловікові можуть подобатися енергійні та легкі жінки [27, 19].

Результати численних досліджень свідчать про те, що романтичний період характеризується комплексом факторів, від яких згодом залежить розвиток міцних і щасливих сімейних стосунків. Як підкреслюють науковці, духовна близькість, кохання, єдність цінностей і світогляду є основними детермінантами [27, 20]. Крім того, на успішну адаптацію до нових романтичних стосунків позитивно впливають такі фактори, як місце і обстановка знайомства молодих людей; взаємне позитивне перше враження; термін залицяння від року до півтора років. Згідно з дослідженнями науковців, переважна більшість молоді збирається в місцях дозвілля та відпочинку, де кожен намагається виглядати краще, ніж він є насправді. В обстановці святкової атмосфери, відповідної музики, танцю, тобто в карнавальній обстановці, знайомство і спілкування відбувається під впливом ефекту ореолу, коли люди поводяться і сприймаються зовсім інакше, ніж за звичайних обставин. Теж саме стосується і особливостей становлення романтичних стосунків в умовах нових технологій, де кожен користувач соціальної мережі, хоче показати себе з найкращої сторони, висвітлити на своїх сторінках найкращі періоди свого життя, цінності та світогляди.

Отже, можемо зробити висновок, що спілкування в умовах нових інформаційних технологій як стало легше, так і складніше. З одного боку швидкий обмін інформації, полегшив життя нашого суспільства, але з тим змінюється соціальний статус великих мас людей і, відповідно, змінюються соціальні ролі, які вони виконують. Поштовх, який міг стати початком глибоких змін у суспільній свідомості, поставив перед індивідами дві дуже складні комунікаційні проблеми. Перший - це невдоволення і агресія, що виникають через те, що звичний спосіб життя і моделі поведінки, які вже зрослися з самою особистістю, потребують різкої зміни, що позначається не тільки і не стільки на способі взаємодії з

іншими людьми, а скоріше зміна принципів споживання. Друга проблема – це раптова зміна або розширення соціальної ролі — часта нездатність швидко адаптуватися до нових умов.

Ще одна проблема, це пошук стосунків в умовах нових інформаційних технологій. Незадоволення реальними стосунками молодих людей, яких активно поглинають соціальні мережи, підштовхує шукати нові кола спілкування та нового партнера симпатії, спираючись на спорідненість інтересів, цінностей та активність в соціальних профілях.

Виходячи з усього вище викладеного, вважаємо доцільним приділити особливу увагу особливості становлення романтичного спілкування в умовах нових інформаційних технологій в наступному розділі.

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ РОМАНТИЧНОГО СПІЛКУВАННЯ В УМОВАХ НОВИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

2.1. Романтика в умовах віртуального спілкування

У наш час соціальні мережі стали потужним інструментом не тільки для спілкування з друзями, рідними та обміну досвідом, а й для пошуку романтичних стосунків. Багато людей успішно створили значущі стосунки через такі платформи, як Facebook, Instagram і програми для знайомств.

Романтика повсюдна. Ми бачимо це відображення у фільмах, телевізійних шоу та рекламі, ми чуємо це в музиці, читаємо про це в літературі, навіть у печиві з передбаченнями та в астрології.

Ці повідомлення нагадують нам про наші основні емоційні потреби та бажання тісних міжособистісних стосунків. Баумейстер Р. і Лірі М. припускають, що потреба бути причетним і формувати значущі, позитивні міжособистісні стосунки є фундаментальною людською мотивацією. Вони також стверджують, що задоволення, яке ми отримуємо від романтичних стосунків, неможливо отримати від неромантичних стосунків [2].

Коллінз В.А. та Валлійська Д.П. підкреслюють, що романтичні стосунки визначаються як взаємні, постійні та консенсусні взаємодії між двома партнерами, які характеризуються специфічними проявами прихильності та близькості [19]. Це визначення відображає сучасні уявлення про романтичні стосунки і зосереджується на взаємодіях (тобто взаємних, постійних і добровільних) і виразах (тобто прихильність та близькість).

Шукаючи потенційного романтичного партнера, дослідники вважають, що на прийняття рішень сильно впливають дві характеристики: фізична привабливість і схожість.

Уолстер Е., Аронсон В., Абрахамс Д. вважають, що ми приймаємо перші рішення щодо підходу до потенційного партнера в основному на основі того, наскільки фізично привабливою ми вважаємо цю людину. Гіпотеза збігу припускає, що ми зазвичай віддаємо перевагу зустрічатися з людьми, яких вважаємо дуже привабливими. Але ми часто знаходимо партнерів, які поділяють подібний рівень привабливості [46].

Ми також схильні вибирати партнерів, схожих на нас самих [43]. Ці подібності можуть бути засновані на вільному часі та захопленнях. Наприклад, якщо ми любимо ходити в спортивний зал (чи іншу діяльність), ми, швидше за все, будемо більш сумісні з партнером, який також любить ходити в спортивний зал (або іншу діяльність, яка подобається нам).

Ця ідея також стосується більш значущих аспектів нас самих (наприклад, як ми бачимо світ). Якщо ми вважаємо, що партнери повинні ділити домашні справи, а наш партнер відкидає цю ідею, у нас є проблема. Які у нас є можливості?

Ми можемо обговорити та домовитися, хто за що відповідає. Або ми дізнаємося, що наш партнер традиційно ставиться до гендерних ролей і не планує допомагати по дому. У цьому випадку нам, можливо, доведеться переглянути нашу сумісність [39].

Деякі дослідники, такі як Ліккен, Д.Т. та Теллеган А. вважають, що ми обираємо одного партнера замість іншого переважно випадково [23]. Фішер Е.П. припускає, що тяга є результатом біохімічних реакцій в організмі [47]. Проте, Бусс, Д.М., стверджує, що вибір партнера є спробою максимізувати репродуктивну цінність [7].

Випадковий вибір. Коли двоє людей зустрічаються і починають розвивати романтичні стосунки, зірки повинні зійтися. Вирішити в певний день піти в певне кафе і завести розмову про корм для домашніх тварин з привабливою людиною - справа удачі. Це головне припущення дослідників, які вважають, що ми вибираємо романтичного партнера випадково [29].

Відбір на основі біохімії. Що б не говорив ваш мозок, наше тіло не зрадить те, як ми себе відчуваємо. Коли ми зустрічаємо привабливу людину, ми можемо відчути раптову зміну у своїй фізіології (наприклад, серце тріпотить або можна відчути метелики в животі). В іншій ситуації ми можемо відчувати фізичний потяг до іншої людини, але чим ближче ми наближаємося, тим більше помічаємо, що від неї не дуже добре пахне, і вирішуємо піти [52].

Дослідники з цієї точки зору стверджують, що ми відчуваємо певні відчуття, коли зустрічаємо потенційних партнерів. Ці фізичні відчуття є біохімічними реакціями на феромони. Результат залежить від того, як ми інтерпретуємо ці почуття.

Відбір на основі максимальної репродуктивної цінності. Людина купує спортивний автомобіль, щоб продемонструвати почуття статусу. Інша людина купує дорогий одяг і наносить макіяж, щоб створити певний образ. Третя особа стрижеється і носить певний тип духів. У кожному окремому випадку людина визначає свій зовнішній вигляд, щоб привернути увагу потенційних партнерів.

Деякі дослідники вважають, що цей вибір зумовлений біологією. Наші гени хочуть бути відтвореними, тому ми шукаємо найсильнішого партнера, щоб перенести наші гени вперед через відтворення. Хочемо ми мати дітей чи ні, не відіграє великої ролі в наших генах. З цієї точки зору наші гени контролюють нашу поведінку [8].

Дослідження МакКорнек С. та Моррісон К., також показує, що романтичні партнери, які часто спілкуються один з одним (тобто друзі та родина), як правило, відчують менше стресу та невизначеності у своїх стосунках [25].

Романтичні стосунки можуть бути складними, але також корисними. Для багатьох людей романтичні стосунки задовольняють потребу в людському зв'язку, як фізичному, так і емоційному.

Експерти в галузі охорони здоров'я кажуть, що участь у романтичних стосунках може мати багато переваг, зокрема [32]:

- зниження рівня стресу;
- надання більше відчуття благополуччя та мети;
- сприянню здоровій поведінці;
- поліпшення довголіття.

Лансер Д. зауважує, що романтичні стосунки можуть допомогти нам емоційно, підтверджуючи нашу самоконцепцію та покращуючи нашу самооцінку [22].

Бугайова Н.М. зазначає, що розвиток романтичних стосунків може призвести до розвитку потягу, який за несприятливих обставин може перерости в залежність.

Формуванню віртуальних відносин залежності сприяють:

- відчуття новизни;
- наявність інтриги через відсутність візуального контакту та повноти інформації про співрозмовника;
- значні витрати особистого часу на листування за рахунок збільшення обсягу та кількості повідомлень;
- виникнення та посилення інтересу до співрозмовника;
- ілюзії духовної єдності з партнером;
- самотність і сексуальна незадоволеність в реальному житті;
- втеча у віртуальну реальність від проблем реального світу [6].

Спілкування в чатах, електронне романтичне листування і кіберсекс не обмежують сферу відносин між партнерами, які за взаємним бажанням сторін можуть бути перенесені з віртуального світу в реальне життя. Поява в текстах прямих чи непрямих запитань про місце проживання та умови проживання, соціальний, сімейний та матеріальний стан, зовнішні дані та стан здоров'я співрозмовника, а також прохання про фотографію можуть свідчити про бажання кореспондента втіленню відносини в реальність.

Вплив особистих інтерпретацій у процесі листування, фантазії та здогади про зовнішні дані та особистісні характеристики партнера, можуть призвести до свідомого спотворення реальності з боку співрозмовників, що зумовлено як бажанням сподобатися, так і зацікавити партнера або виникненню страху розірвати стосунки в разі невідповідності співрозмовника [6].

Внаслідок вибудованих довірчих відносин відмова одного з партнерів від обміну фотографіями свідчить про невідповідність зовнішності та, швидше за все, і інших даних про співрозмовника або про небажання з його боку девіртуалізувати стосунки. Чим більше розбіжність між образами реального і віртуального партнерів, тим більше розчарування. Невиправдані очікування при зустрічі в реальному житті або ініціювання розриву романтичних стосунків однією зі сторін може призвести до почуття обману та розчарування, а також до негативної емоційної реакції, яка може бути навіть депресивною або аутоагресивною. У 2006 році в США 13-річна Меган Майєр покінчила життя самогубством через невдалий віртуальний роман, який виявився розіграшем її сусідів. Згідно з результатами розслідування, М. Меган, яка страждала від нестачі уваги з боку батьків, почала інтернет-листування з Джошем, який виявляв до неї великий інтерес. 15 жовтня, після місяця онлайн-листування, Джош оголосив про припинення листування з М. Меган, звинувативши її в жорстокості. У цей момент стосунки з новим знайомим набули для молодій дівчини особливого значення. 16 жовтня 2006 року М. Меган

покінчила життя самогубством, повісившись у своїй спальні [63].

Бугайова Н.М. зауважує, що спілкування в кіберпросторі сприяє появі відчуття нешкідливості в учасників віртуального роману (наприклад, віртуальна зрада не сприймається всерйоз) і контрольованості подій (самовільне розірвання контакту), але вони, також, можуть бути складними або навіть неможливими через психологічні проблеми, що виникли в процесі відносини, які вже переросли в залежність.

Коли справа доходить до віртуальних романтичних стосунків, молоді люди повинні враховувати наступне:

- можливість негативних наслідків віртуального роману в сімейних та інтимно-особистих стосунках, а також рівень відповідальності перед реальним і віртуальним партнерами;

- можливі ризики девіртуалізації стосунків, таких як розчарування партнера через невідповідність реальності його ідеального віртуального образу, що виникає з особистих інтерпретацій іншого учасника;

- розчарування через невідповідність критеріям партнера;

- розчарування, викликане втратою ілюзії духовної єдності з партнером;

- небезпека приховування справжньої особистості партнера для досягнення особистих цілей;

- небезпека протиправних дій (шантаж, втягнення неповнолітніх у статеві стосунки тощо);

- ризик розвитку адиктивної поведінки [6].

Кіберсексуальна залежність створює непереборний потяг до обговорення сексуальних тем в еротичних чатах, відвідування порнографічних сайтів і залучення до кіберсексу. На думку Камберлі Янга, кіберсексуальний потяг може бути симптомом, який вказує на наявність прихованих внутрішньо-сімейних проблем, які існували задовго до

розвитку залежності [60]. Автор перераховує ці проблеми так:

- відсутність спілкування;
- сексуальна незадоволеність;
- відмінності в підходах до виховання дітей;
- відмова від підтримки близьких, родини та друзів;
- наявність фінансових проблем.

На думку Старшенбаума Г.В, розвитку кіберсексуальної залежності можуть сприяти:

- травми в комунікативній та інтимно-особистісній сферах;
- наявність комплексів (наприклад, викликаних дисморфофобією, соціальною фобією);
- фінансові та побутові проблеми;
- проблеми в навчальній освіті;
- приховані залежності;
- девіантна поведінка;
- соматичні та психічні захворювання [60].

Нові інформаційні технології дозволяють людям, які страждають різними видами прихованих залежностей, реалізувати свої залежності у віртуальному світі. Так, комунікативні залежності (наприклад, гіперсоціальність, псевдологічна поведінка, тощо) можуть проявлятися у спілкуванні на форумах в Інтернет мережах, деякі сексуальні відхилення можуть проявлятися у кіберсексуальних стосунках та відвідуванні порнографічних сайтів [5].

Зручність і простота інтерактивних програм, тематична спрямованість серверів віртуальних знайомств, сайтів і чатів створюють умови для практики віртуального сексу і умови для розвитку адиктивної поведінки. Чоловіки-користувачі мережі Інтернет віддають перевагу перегляду порнографічних зображень, а жінки – кіберсексу. У 20% випадків інтернет-залежність супроводжується сексуальною залежністю

[54]. Помилки сексуального характеру сприймаються адиктами травматично і викликають агресивну та аутоагресивну реакцію. Проблеми інтимно-особистісного характеру, що виникають з вини залежного, можуть провокувати вбивчі та суїцидальні дії у близьких йому людей. Громадянин Ізраїлю Коен намагався покінчити життя самогубством після вбивства своєї дружини, яку практично викрили в зраді. Він виправдав вбивство двох маленьких дітей тим, що відмовився «залишити їх у цьому жорстокому світі». Перед вчиненням злочину Коен розсилав листи в соціальних мережах, скаржачись на постійну віртуальну невірність дружини [61].

Особи з інтернет залежністю перестають будувати стосунки з реальними людьми і весь вільний час присвячують спілкуванню з віртуальними партнерами.

Ознаки кіберсексуальної залежності можуть включати:

- поява нових віртуальних знайомих і приховування спілкування з ними від рідних;
- потреба в таємниці (зміна паролів, таємні телефонні розмови);
- зміна режиму сну (використання нічного часу для онлайн-чатів або написання відповідей на листи від віртуальних партнерів);
- брехня з метою приховування облікових записів Інтернет-провайдерів і фактичного часу, проведеного в мережі;
- ігнорування сімейних обов'язків;
- зміна поведінки (онлайн-контакти використовуються переважно для сексуальної мотивації; у кіберсексуальних стосунках перевага віддається формам сексу, які раніше не були характерними для користувача в реальному житті; вартість пошуку партнера становить 10 і більше годин на тиждень);
- залежність настрою від перебування в кіберпросторі;
- втрата інтересу до сексу.

Близько 20% людей, які страждають на кіберсексуальну залежність, намагаються перевести кіберсексуальні побачення в реальне життя. Слід враховувати можливість того, що існує ризик переходу деяких відносин з віртуального спілкування на рівень реальних контактів. До них належать: знайомства через мережу Інтернет для пошуку партнера на Night Stand; втягнення неповнолітніх у статеві стосунки; Участь в діяльності через Інтернет, яка є незаконною за своєю природою [6]

Інтернет-простір включає не тільки реальних людей, а й безліч довільно сконструйованих віртуальних особистостей. На думку ряду дослідників, саме особливості Інтернет-середовища дозволяють користувачам керувати своїм враженням про себе [55] і розпізнавати ті аспекти особистості, які ще не усвідомлені та не знайшли застосування в реальному житті [54].

Звичайно, для сором'язливих, замкнутих, самотніх людей, людей з обмеженими можливостями чи людей, які через особливості свого місцезнаходження (віддаленість місця проживання, малонаселеність свого населеного пункту, тощо) страждають від дефіциту спілкування, Інтернет може бути рішенням єдиного джерела спілкування, що дозволяє їм створити навколо себе альтернативу реальності мікросоціуму, недосягну за різних обставин навколишнього життя. Однак, незважаючи на різноманітні можливості, які надає користувачам Інтернет-простір, слід мати на увазі, що Інтернет є допоміжним засобом у встановленні та підтримці комунікаційних зв'язків і віртуальні види спілкування не виключають і не замінюють реального спілкування [6].

Повертаючись до розгляду романтичних стосунків, можемо сказати, що там, де є спілкування, є стосунки, а там, де є стосунки, справжня любов може зароджуватися і рости.

Романтичні стосунки - явище історичне. Кілька романів і фільмів про романтичні стосунки в минулому підняли ідею, що так було протягом всієї історії людства. З кожним днем в мережах поширюють все нові і

нові повідомлення про кохання історичних особистостей. А історики кажуть, що на початку 19 століття в Європі не було акценту на романтиці. Шлюби укладалися насамперед з бажання вигідно об'єднати майно та зміцнити добре ім'я роду. Романтичне кохання, яке згадується в джерелах початку XII ст., було характерне лише для аристократичного середовища.

На думку філософів, романтичне кохання виникло разом із уявленням про те, що існує справжня внутрішня сутність людини, яка не проявляється в повсякденному житті. У романтичних стосунках людина відкриває партнеру свою справжню сутність, а романтичне кохання уособлює таке повне саморозкриття та відкрите спілкування. З давніх часів філософи намагалися зрозуміти «любов». Юристи кажуть, що лише в середині 1960-х «любов» офіційно стала основною причиною шлюбу [38].

Любовні листи відігравали важливу роль у розвитку романтичних стосунків, незалежно від того, як вони були доставлені закоханими. Раніше їх писали і відправляли поштою, телеграфом. Тепер це можна зробити через текстові повідомлення, електронні листи та особисті повідомлення в соціальних мережах.

З впливом на людські думки про те, що є цінним, для їх стосунків пов'язані деякі ризики впливу нових інформаційних технологій, зокрема: [38].

Небезпека нереалістичних очікувань. На жаль, образ бажаного партнера в любовних стосунках сильно залежить від досвіду парасоціальних стосунків (стосунки лише схожі на соціальні, але не справжні, оскільки вони односторонні).

Людям властиво надумувати собі персонажі та шукати партнера схожого на цього персонажа. Якщо персонаж дуже далекий від реальності, а джерела власних романтичних очікувань ніколи не аналізувалися, це може призвести до труднощів у встановленні власних справжніх романтичних стосунків. Ніхто в реальному житті не буде «достатньо

хорошим». Щоб не потрапити в таку емоційну пастку, потрібно отримати досвід спілкування та самовираження в дружніх стосунках, у спільних проектах, а також критично оцінити вплив нових інформаційних технологій на імідж романтичного партнера.

Небезпека знецінення романтизму. Ще одним ризиком негативного впливу нових інформаційних технологій на романтичні стосунки є передчасна сексуалізація. Якщо сексуальні аспекти стосунків виникають раніше романтичних, ймовірність розвитку глибоких романтичних стосунків зменшується; вони ніби знищені цинізмом. Відверті сцени сексуального характеру, які переглядають люди без фактичного сексуального досвіду, також призводять до нереалістичних уявлень про сексуальну поведінку та очікування, які можуть бути шкідливими. Скільки б разів підліток не дивився такі сцени, він нічого правдивого про романтичні стосунки і кохання не дізнається, а про справжній секс мало що дізнається.

Існують два додаткові ризики, пов'язані з частотою використання соціальних мереж: посилення конфліктів і надмірна публічність.

Небезпека посилення конфлікту. Спостереження за парами, які активно користуються соціальними мережами, показали, що існує прямий зв'язок між часом, який партнери проводять в Інтернеті, і частотою конфліктів і непорозумінь між ними. Це можна пояснити тим, що, якщо занадто активно користуватися соціальною мережею, то буде менше часу на реальне спілкування з партнером. Кохана людина відчуває, що його партнер відходить від спілкування, значить, стосунки зайшли в тупік. Така замкнутість призводить до недовіри до партнера. А там, де зростає недовіра, гине романтика.

Спілкування в соціальних мережах є відкритим і не обмежується фізичною присутністю. Як виявилось, це викликає багато підозр у мережевій зраді (що ми зазначали вище). Це створює негативні переживання, які призводять до конфліктної поведінки, висунення вимог і

з'ясування стосунків. Часті конфлікти, пов'язані з поведінкою партнера в мережі, стають причиною розставання і розлучень.

Небезпека полегшеного спілкування. На жаль, онлайн-спілкування дає дуже мало можливостей відпрацювати свої навички боротьби з негативними емоціями в спілкуванні. Через формат онлайн-спілкування може бути легше припинити спілкування, ніж тренувати свою здатність продовжувати спілкування в незручних умовах. Такі звички негативно впливають на офлайн-спілкування, оскільки неможливо настроїти співрозмовника. Це створює неусвідомлене роздратування, яке додатково навантажує спілкування і створює негативний фон. Звикаючи до полегшеного онлайн-спілкування, ми зменшуємо свою здатність ефективно керувати конфліктами та виходити з них з мінімальними втратами.

Віртуальне середовище усуває обмеження, які існують у реальному спілкуванні, особливо на першому етапі знайомства. Сором'язливість не так сильно впливає на пошук нових друзів в соціальних мережах, як у офлайн. Але в реальному офлайн-спілкуванні є шанс подолати свої недоліки, поступово тренуючись і розвиваючи вміння долати обмеження. Інтернет створює більш легкий формат спілкування та ілюзію процвітання. Якщо стосунки не виходять на новий рівень офлайн, вони не розвиваються, а залишаються непорушними.

Ризик надмірного розголошу. Спостереження за поведінкою пар в соціальних мережах також виявили негативний зв'язок між селфі та романтичними стосунками. Чим більше пара викладає в соціальних мережах свої селфі (навіть загальні фотографії), тим менше романтики залишається в їхніх стосунках.

Романтичні стосунки, як і будь-які людські стосунки, не завмирають, а змінюються. Вони дуже динамічні за своєю природою, як вогонь: якщо не підливати палива, вони гаснуть. Романтичні стосунки вимагають зосередженості один на одному, уваги один до одного. Решта

світу ніби відсувається на задній план. Якщо акцентується увага на мережі, на тому, що доводиться викладати фото для друзів чи підписників, дивитися на лайки, то це повертає увагу до зовнішньої форми, а не до суті відносин.

З іншого боку, існує зв'язок між тим, що ми робимо у віртуальному середовищі, і реальним життям. Змінюючи свій онлайн-статус, публікуючи спільні фотографії та публікації на сторінці партнера, ми створюємо образ наших стосунків, свого партнера та себе, і цей образ може впливати на нас самих та на ставлення до нас інших людей. Ми спілкуємося з нашою аудиторією, нашими підписниками. Ця фаза зображення зрілих любовних стосунків сприяє їх подальшому розвитку. Важливо не помилитися, що оприлюднювати стосунки ще рано і вони вже того варті.

Соціальні мережі пропонують нові можливості експериментувати над собою. Щоб краще зрозуміти, що людині подобається і що не подобається в собі, вони експериментують: уявляють, що вони не такі, якими є насправді, і спостерігають за реакцією на це інших користувачів соціальних мереж. Це пов'язано з двома ризиками: залежністю від підставної особи та блокуванням перенесення віртуальних стосунків у реальність.

Ризик потрапити в залежність від підставної особи. Ризик такого експерименту полягає в залежності від підставної особи (13-річна Меган Майер, приклад такої ситуації описували вище). Другий ризик, пов'язаний із надмірною прив'язаністю до вигаданих властивостей, — ускладнення перетворення існуючих онлайн-стосунків у реальність. Відносини, які зберігаються у віртуальності, не можуть розвиватися романтично, їх потрібно втілити в реальність. Наприклад, хлопчик зростом 1 метр 60 сантиметрів написав, що має зріст 1,95 метра. Він справляв враження на багатьох дівчат: був красивий, широкоплечий і високий. «Ми сподобалися один одному і спілкувалися майже три місяці.

Ми вирішили зустрітися офлайн. І тут зріст стає перешкодою для розвитку подальших відносин». Ви не можете збільшити свій зріст на 35 см, як не старайтеся. Історія почалася як нешкідливий експеримент з його віртуальною персоною. Іноді це може стати серйозною перешкодою і зруйнувати відносини.

Дослідниками проаналізовано і зроблено висновки, що більш тривалі стосунки виникають у пар, які познайомилися в соціальній мережі і не домовилися відразу про побачення в реальному житті, а спілкувалися в мережі протягом тривалого часу (три місяці і більше). За цей час партнери встигають зрозуміти, чи є спільні інтереси і як підходять характери, щоб можна було розпочати романтичні стосунки.

Ризик зіткнутися з ботом (від слова «робот»). Є програми, які можуть спілкуватися з людиною і навіть створювати видимість романтичних діалогів. Іноді, перше позитивне враження настільки сильне, що образ партнера подумки завершується. Взагалі закоханість характеризується звуженням свідомості, коли всі думки зосереджені на коханій людині і їх вже не вистачає ні на що інше. У центр уваги потрапляють лише позитивні риси, решта залишається в тіні. Як прожектор у темряві: один предмет світить, решту в темряві не видно. Зрозуміло, що таке спілкування не може тривати довго при обмеженій свідомості. Руйнування ілюзії – романтичного образу, який людина створює під час спілкування – може бути дуже болючим. Краще бути насторожі та вчасно виявити бота, ніж потім шкодувати про витрачений час, зусилля та втрачену самооцінку.

Небезпека страждань. Горе через втрачене онлайн-кохання може бути таким же великим, як горе через розірвані стосунки офлайн. Як би цинічно це не звучало, але нещасливе кохання – теж цінний досвід. Не тільки друзі пізнають один одного краще, коли сумують. Такий досвід може відкрити людину і допомогти краще зрозуміти себе. Важкість досвіду з часом зменшиться, але досвід залишиться [38].

Отже, якщо уникнути всі вище перераховані ризики, можна сформулювати здорові романтичні стосунки.

Принципи побудови здорових стосунків описуються формулою трьох К.

**Здорові стосунки = кооперація+ комунікація + компроміс
= здоровому коханню**

Кооперація означає діяти як команда та використовувати синергію для досягнення спільної мети.

Комунікація означає бути відкритим до спілкування, не замикатися в собі і завжди обговорювати те, що турбує, з близькою людиною.

Компроміс означає необхідність вирішення проблем у стосунках шляхом взаємних поступок.

Працюючи разом, людина може досягти того, чого люди не можуть зробити поодиноці. Кооперація — це здатність працювати разом як команда для досягнення спільних цілей.

Комунікація визначає якість міжособистісного спілкування партнерів і допомагає уникнути непорозумінь. Уміння слухати та говорити, розуміти та використовувати мову тіла та інші методи ефективного спілкування допоможуть людям краще зрозуміти думки, почуття та очікування один одного та сприятимуть процесу взаєморозуміння.

Компроміс - це здатність вирішувати проблеми у стосунках шляхом взаємних поступок. Виявляючи готовність визнати конфліктну ситуацію, людина показує іншій людині, що стосунки важливіші для неї, ніж особисті інтереси. Важливо пам'ятати, що компроміс передбачає взаємні поступки, і що ці поступки мають бути прийнятними [30].

Якщо здорові стосунки дотримуються формули трьох К, тоді можна казати про формування здорового кохання.

2.2. Кохання та його особливості в умовах нових інформаційних технологій

Кохання частіше визначається як емоція, яка має фізичний і пристрасний контекст, а слово кохання має більш загальне значення і може не мати пристрасного контексту (любов до Бога, до матері, до батьківщини). У Великому тлумачному словнику сучасної української мови любов визначається як «глибока, інтимна прихильність до особи протилежної статі», а слово «любов» — як «глибока повага, шанобливе ставлення до людини». Глибока дружба через родинні зв'язки» [10, 588].

У психології кохання визначається як почуття сильної (пристрасної) прихильності та особистої відданості об'єкту кохання [57]. Справжнє кохання також базується на стосунках ніжності, захоплення, поваги, турботи, відкритості, спільності інтересів і бажань [33, 190].

Кохання - це природне людське почуття, яке служить джерелом натхнення та енергії. Багато досліджень стверджують, що це історичне поняття, яке з'явилося в Європі ще в середні віки [37]. Поява цього поняття відбилася на поведінці людей, але з появою технологій відбулися кардинальні зміни. Яскравим прикладом цього є те, що люди в XIX-XX століттях писали один одному листи і місяцями чекали відповіді. Сьогодні вони можуть поширювати свою любов через соціальні мережі за лічені секунди. Це означає, що люди в різні століття любили один одного однаково, але зміст любові набуває різного змісту.

Пельчер М., Чоп Т. зазначають, що вплив соціальних мереж на наше життя можна трактувати по-різному. З одного боку, онлайн-спілкування досить зручно і не вимагає особливих зусиль. Вони допомагають людям підтримувати постійний контакт, через соціальні мережі пари отримують цікаві теми спілкування та обмінюються необхідною інформацією. Цей факт свідчить про те, що стосунки між людьми стали простішими і допомагають почуватися більш розкуто в не дуже звичних ситуаціях.

Крім того, кількість нових додатків для знайомств змінило традиційне розуміння кохання. Здається, технології дозволяють нам любити більше і краще, частіше змінювати партнерів і знаходити ідеальних людей. Але на тлі описаних тенденцій наші почуття і відносини погіршуються. Якщо людина спілкується тільки в соціальних мережах, вона не може розвивати свої емоції. Це породжує проблему визначення щирості людини під час відповіді на повідомлення.

Вони характеризують сучасний стан розвитку технологій і можуть бути названі черговою революцією в комунікації, яка не тільки радикально змінила стосунки, місце і роль людей у суспільстві, а й фактично поставила під сумнів саме існування поняття «кохання» у майбутньому [31, 59].

Соціолог Поліна Аронсон каже, що слово «кохання» зникло зі словника людей і його замінило більш інструментальне слово «стосунки» [11].

Ми віримо, що єдиний спосіб зберегти кохання як почуття – це визнати, що це інтимна практика, і зосередитися на тих елементах її інтерпретації, які близькі кожному суб'єкту. Взагалі поняття «кохання» є особистим почуттям, тому його перенесення в публічну сферу призводить до втрати цінності.

Кохання - це дуже сильне емоційне почуття, яке характеризується високим піднесенням, розквітом бажань і високою готовністю розчинитися в об'єкті кохання.

Кохання асоціюється з почуттям прихильності, турботи та близькості [30]:

Прихильність - це потреба в догляді, схваленні та фізичному контакті з іншою людиною. Прихильність проявляється, наприклад, у бажанні терміново поскаржитися близькій людині, коли відчуваєшся погано або самотньо.

Турбота - означає більше піклуватись про потреби та щастя інших, ніж про своє. Почуття турботи спонукає нас ставити інтереси іншої людини на перше місце, турбуватися про неї, прагнути допомогти і догодити їй.

Близькість - означає спільні думки, бажання та почуття, які поєднують двох людей. Чим більша близькість, тим більше довіри між людьми, тим більше бажання обмінюватися думками та почуттями.

Багато молодих людей плутають поняття «кохання» і «закоханість», між якими є багато відмінностей (табл. 2.2) [30].

Таблиця 2.2.

Порівняння ознак «закоханості» та «кохання»

Ознаки закоханості	Ознаки кохання
Закоханість характеризується нав'язливим бажанням постійно бути поруч з партнером, причому взаємність не завжди грає роль.	Кохання заснована на розумінні, повазі та взаємності. Кохання може пережити розрив.
Закоханість відбувається раптово і швидко захоплює всі думки і почуття людини. При цьому це відчуття також швидко зникає.	Кохання не може виникнути з першого погляду, воно виникає поступово і може супроводжувати людину все життя.
Закохавшись, людина схильна нехтувати сумісністю, створювати ілюзію партнера, ігнорувати його недоліки і наділяти неіснуючими якостями..	Кохання характеризується сумісністю між партнерами, коли обидві сторони визнають і приймають недоліки один одного.
Закоханість – це емоційна любов, її основа - гормональні зміни в організмі.	Кохання більш раціональна, її основою є вищі духовні властивості організму, а не тільки гормональні.
Закоханість часто викликає сумніви, які можуть закінчитися обуренням і різкою зміною ставлення до коханої людини.	Кохання ототожнюється з самодостатністю, впевненістю в собі і довірою до партнера.
Закоханість характеризується емоційним сум'яттям і неконтрольованими емоціями.	Кохання - це усвідомлене почуття, яке можна контролювати. Йому властиві довірливість і спокій.

Нові інформаційні технології змінюють мову спілкування на смайлики, але треба зауважити, що мова романтичних стосунків та мова кохання, вона зовсім інша, і її не можливо замінити смайликом.

«Мова кохання» — це поняття, введене Гаррі Чепменом у його книзі «П'ять мов кохання». За його словами, кожен із нас має базову «мову», якою ми висловлюємо та сприймаємо кохання. Він визначає п'ять основних мов кохання: слова підтримки, час, допомога, фізичний контакт і подарунки [34].

Розуміння цих мов і знання того, якій мові надає перевагу ваш партнер, допомагає краще висловлювати своє кохання і зрозуміти, що партнер робить, щоб виявляти прихильність. Крім того, це допомагає краще зрозуміти та реагувати на потреби чоловіка чи жінки у стосунках.

Наприклад, якщо основною мовою кохання одного партнера є «слова підтримки», інший партнер відчує, що його люблять, коли говорять йому добрі слова підтримки. Якщо його любовні розмови здебільшого про «проведення часу», то для нього важливо проводити час разом, спілкуватися і приділяти увагу один одному.

Розуміння цих мов любові допомагає побудувати глибші, більш значущі стосунки, які відповідають потребам партнерів [34].

Якщо ми залишаємо якість наших стосунків нашою основною метою то треба зосередитись на побудові справжніх, повноцінних стосунків в умовах нових інформаційних технологій, тоді соціальні медіа є ще одним аспектом нашого життя. Але якщо ми дозволимо соціальним мережам стати основним рушієм, стосунки виглядатимуть добре, але ми почуватимемося порожніми всередині. На нинішньому етапі розвитку суспільства нам потрібно усвідомлювати свої очікування, а не базувати їх на тому, що ми бачимо лише від інших у соціальних мережах.

У нашому тепер переважно віртуальному світі існує багато різних способів спілкування один з одним. Текстові повідомлення, FaceTime і соціальні мережі стали найпопулярнішими способами спілкування

людей [40].

Розвиток стосунків у соціальних мережах вимагає ретельного вивчення і охопити всі можливі сценарії розвитку подій нереально. Найпростіший вихід — знайти такий спосіб спілкування, який буде комфортний обом партнерам [24]. Найголовніше – ставити відносини на перше місце. Адже стосунки вимірюються не кількістю лайками і коментарями, а й свідомістю людей. Кожен повинен усвідомлювати, для чого він там і навіщо він з цією людиною.

Сучасні технології не повинні впливати на розвиток любові, якщо це не дозволено. Звичайно, сучасне суспільство зовсім не обходиться без соціальних мереж, просто треба використовувати свій профіль за прямим призначенням, яке безпосередньо пов'язане з розвагами, бізнесом або спілкуванням з родиною та друзями. Соціальні мережі – це лише інструмент, і кожен сам вирішує, як ним користуватися.

Соціальні медіа стали частиною людського життя, а відмова порівнюється з «ампутацією частини тіла». Все це свідчить про появу нового філософського руху, в якому в епоху розвитку сучасних технологій жива людина замінюється віртуальною, а природні людські почуття виражаються через смайлик.

РОЗДІЛ 3.

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ РОМАНТИЧНИХ СТОСУНКІВ В УМОВАХ НОВИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

3.1. Методи, методика і процедура дослідження

Провівши теоретичний аналіз нашого дослідження ми визначили основні соціально-психологічні особливості становлення романтичних стосунків в умовах нових інформаційних технологій та проаналізували позитивні та негативні особливості онлайн спілкування, тому наступним етапом нашої роботи є дослідження романтичних стосунків в умовах нових інформаційних технологій.

Емпіричне дослідження було проведено онлайн через Google forms серед студентів юнацького віку, які активно спілкуються в соціальних мережах (Facebook, Instagram, Twitter) та зареєстровані на сайті знайомств.

Вибірку склали 10 респондентів жінки та чоловіки віком від 20 – 25 років. Дослідження проводилось з липня по серпень 2023 року.

Емпірична частина нашого дослідження складалась з декількох етапів:

Перший етап містив проведення методики «Діагностики міжособистісних відносин Т. Лірі»

Другий етап, це проведення «Тесту на визначення якості прив'язаності» (Measure of Attachment Qualities - MAQ)

Проаналізуємо детальніше кожен діагностичну методику:

«Діагностики міжособистісних відносин Т. Лірі». Методика була розроблена в 1954 році Т. Лірі, Г. Лефоржем і Р. Сазеком. При вивченні міжособистісних стосунків найчастіше виділяють два фактори: домінування-підпорядкування і дружелюбність-агресивність. Саме ці фактори визначають загальне враження про людину в процесах

міжособистісного сприйняття. Вони названі М. Аргайлом одним із головних компонентів в аналізі стилю міжособистісної поведінки і можуть бути змістовно співвіднесені з двома з трьох основних осей семантичного диференціалу Чарльза Осгуда: оцінка та сила.

У багаторічному дослідженні американських психологів під керівництвом Б. Бейлза поведінка члена групи оцінюється за двома змінними, аналіз яких здійснюється в тривимірному просторі, утвореному трьома осями: домінування-підпорядкування, дружелюбність-агресивність, емоційність-аналітичність.

Для представлення основних соціальних орієнтацій Т. Лірі розробив символічну схему у вигляді кола, розділеного на сектори. У цьому колі по горизонтальній і вертикальній осях позначені чотири орієнтації: домінування-підпорядкування, ворожість. Ці сектори, у свою чергу, поділяються на вісім секторів, що відповідає більш приватним відносинам. Для більш тонкого опису коло ділиться на 16 секторів, але частіше використовуються октанти, які певним чином орієнтовані відносно двох головних осей.

Схема Т. Лірі заснована на припущенні, що чим ближче результати випробуваного до центру кола, тим сильніший зв'язок між цими двома змінними. Сума оцінок кожної спрямованості перетворюється в індекс, в якому вони домінують вертикальна (домінування-підпорядкування) і горизонтальна (ворожість) осі. Віддаленість виявлених характеристик від центру кола дає інформацію про адаптивність або крайнощі міжособистісної поведінки.

Анкета містить 128 оціночних суджень, з яких сформовано 16 пунктів у кожному з 8 типів відносин, упорядкованих у порядку зростання інтенсивності. Методика побудована таким чином, що судження, спрямовані на з'ясування будь-якого типу відносин, розташовуються не підряд, а особливим чином: об'єднуються в групи по чотири і повторюються рівною кількістю визначень. Під час обробки

підраховується кількість зв'язків кожного типу.

Т. Лірі запропонував використовувати методику оцінки поведінки спостереження за людьми, тобто поведінки при оцінці інших («зі сторони»), для самооцінки, оцінки близьких людей, для опису ідеального «Я». В нашому випадку «Ідеальний партнер».

Різноманітні напрямки діагностики дозволяють визначити тип особистості і зіставити дані по окремих аспектах. Наприклад, «соціальний партнер», «справжній партнер», «його партнери» тощо.

Мета: вивчення уявлень випробуваного про партнера та «ідеальне партнера», а також вивчення взаємин у малих групах; Виявлення переважного типу взаємин з людьми за рівнем самооцінки та взаємооцінки.

Інструкції. Анкета містить 128 оціночних суджень, і ті визначення, які відповідають самооцінці людини, потрібно позначити знаком «+» (якщо ви не зовсім впевнені, знак «+» ставити не потрібно).

Обробка даних:

Максимальна оцінка рівня становить 16 балів, але вона поділяється на чотири ступені виразності ставлення:

Адаптивна поведінка:

0-4 балів – низька

5-8 балів – помірна

Екстремальна поведінка:

9-12 балів – висока

Патологія поведінки:

13-16 балів - екстремальна

В результаті підраховуються бали для кожного октанта за спеціальним «ключем» до анкети. Значення, отримані за такими шкалами: авторитарний, егоїстичний, агресивний, підозрілий, покірний, залежний, доброзичливий, альтруїстичний, переносяться на дискограму, де відстань від центру кола відповідає кількості точок на заданому октанті (від 0 до

16). Кінці векторів з'єднуються і утворюють персональний профіль.

1. Авторитарний – тип лідерства та влади.

2. Егоїстичний — незалежний і самовдоволенний тип людини, який прагне бути вище за інших, але при цьому тримається від усіх осторонь.

3. Агресивний - поведінка характеризується особливою ворожнечею і жорстокістю по відношенню до оточуючих.

4. Підозрілий - характеристики цього типу особистості схожі з характеристиками шизоїдного типу особистості, оскільки вони підозрюють усіх і сумніваються у всьому. Крім того, вони відчужені від інших людей.

5. Підпорядкований - цей тип людини схильний всім поступатися, звинувачувати себе і ставити себе на останнє місце.

6. Залежний – тривожний тип особистості, невпевнений у собі і залежний від думки інших.

7. Доброзичливість - такі люди прагнуть задовольнити вимоги кожного, орієнтуються на соціальне визнання оточуючих і дуже доброзичливі у спілкуванні.

8. Альтруїстичний - милосердний і відповідальний тип людини, який прагне допомогти кожному і жертвує своїми інтересами на благо інших.

«Тест на визначення якості прив'язаності» (Measure of Attachment Qualities - MAQ) (додаток А)

Тест був розроблений К. С. Карвером в 2013 році.

Тест складається з 14 питань, розділених на 4 шкали:

шкала «безпека»,

шкала «уникнення»,

шкала «амбівалентність занепокоєння»

шкала «амбівалентність самозаглиблення».

Відповіді на питання оцінюються від 1 до 4 балів:

- «Здебільшого не згоден з твердженням»,

- «Я частково не згоден з твердженням»,

- «Я частково згоден з твердженням»,

- «Я здебільшого погоджуюся з цим твердженням».

Проаналізувавши методики емпіричного дослідження вважаємо доцільним перейти до результатів дослідження та їх інтерпретації.

3.2. Результати дослідження та їх інтерпретація

По результатам проведених методик, ми отримали такі дані.

Проведений кореляційний аналіз для визначення зв'язку між шкалами: «уникнення», «оцінка стосунків», «занурення у стосунки», «дружелюбність». Оскільки більшість шкал відповідають нормальному розподілу, для кореляційного аналізу було обрано тест Пірсона.

Для непараметричних шкал: «безпека», «співзалежність у стосунках», «амбівалентність занепокоєння» та «підпорядкований» для кореляційного аналізу було обрано аналіз Спірмена.

Кореляційний аналіз Пірсона виявив статистично значущий та залежний зв'язок між шкалами «оцінка стосунків» і «уникнення» ($r = -0,523$, $p < 0,01$). Чим більше виражена унікаюча прихильність, тим гірше респонденти оцінюють якість стосунків.

Цей зв'язок свідчить про те, що респонденти з сильною унікаючою прихильністю низько оцінюють себе у стосунках. Такі результати можна пояснити тим, що чим більше виражена унікаюча прихильність, тим нижче схильність позитивно сприймати власне ставлення до романтичного партнера. Цей результат можна пояснити тим, що люди з унікальною прихильністю намагаються уникати інтимності у стосунках. Вони також бояться відмови, що породжує бажання не відчувати емоції. Відповідно, люди з таким типом прихильності не відчують захищеності у стосунках і тому з певною часткою обережності не можуть сприймати власного партнера дуже позитивно, це може також пояснюватись тим, що онлайн-спілкування не дає можливості в повній мірі зрозуміти, відчути та емоційно оцінити партнера романтичним стосунків.

Також було виявлено статистично значущий зв'язок між шкалами «оцінка стосунків» і «дружелюбність» ($r=0,437$, $p<0,05$). Тобто, чим вище респонденти оцінюють стосунки, тим вищий показник дружелюбності в образі ідеального партнера. Ці результати можуть бути пов'язані з механізмом ідеалізації та проєкції. Тому що люди мають певну потребу приписувати певних характеристик партнерам (так звані фантазійні персонажі), від яких вони емоційно залежні, механізм ідеалізації нерозривно пов'язаний з механізмом проєкції. Чим краще людина оцінює власні відносини, тим більше її образ наповнюється позитивними проєкціями. Також, це пояснюється тим, що на своїй сторінках в соціальних мережах, люди частіше за все виставляють не всю реальність свого життя, а тільки те, що буде підкреслювати їх з позитивної сторони та буде привертати увагу спостерігачів (підписників) та самого партнера по романтичним стосункам.

Результати кореляційного аналізу представлені в рис. 3.2

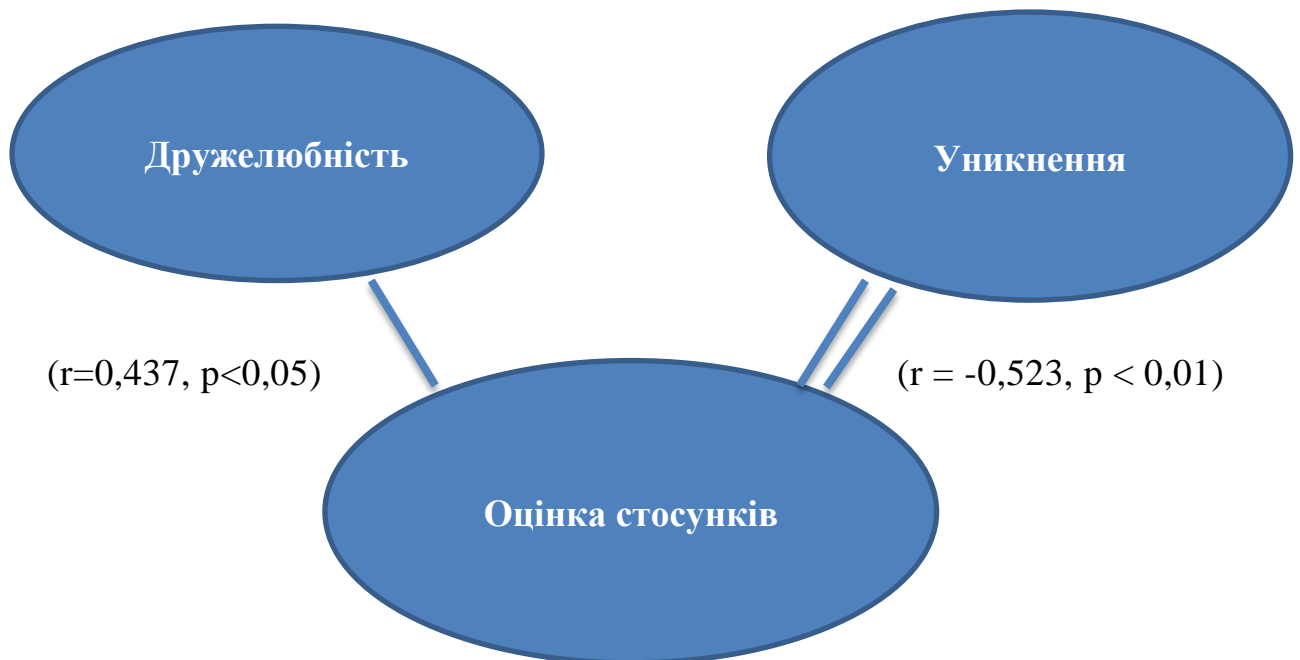

Рис. 3.2. Кореляційний аналіз результатів респондентів за тестом MAQ та Лірі (шкали «оцінка стосунків», «дружелюбність», «уникнення»)

Кореляційний аналіз шкал «занурення у відносини» співвідноситься з двома типами зв'язків: з «безпекою» ($r = 0,398, p < 0,05$) і «уникнення» ($r = -0,401, p < 0,05$). Цей зв'язок показує, що чим вищий рівень вираження безпечної прихильності, тим більший показник зануреності у відносини, який знаходиться в межах прийнятної норми. Це можна пояснити тим, що люди прагнуть до близьких стосунків, будуючи надійні прихильності. Це корелює з теорією А. Кернберга про те, що люди потребують близькості та залежності у стосунках. Про це також писав М. Кляйн і говорив, що люди несвідомо прагнуть злитися з партнером. Це пояснюється тим, що інтимність і емоційний зв'язок, характерні для романтичних стосунків, а особливо, коли партнери спілкуються онлайн, вони потребують емоційної близькості офлайн.

Крім того, існує обернена залежність між «уникаючою прихильністю» та «зануреністю у стосунки», яку можна проаналізувати наступним чином: у міру збільшення зануреності у стосунки ступінь уникаючої прихильності зменшується. Це можна пояснити тим, що уникаюча прихильність спрямована на дистанціювання у стосунках. Такі люди бояться вразливості та неприйняття і намагаються відійти. Відповідно, вони не можуть допустити ні зближення, ні залежності у відносинах. Це також пояснюється, тим, що спілкуючись онлайн люди розуміють та бояться зустрічі офлайн, це підсилюється відчуттям розчарування невідповідності партнера в реальному житті з фантазійними очікуваннями. Результати представлені на рис. 3.3.

Рис. 3.3. Кореляційний аналіз результатів респондентів за тестом МАQ та Лірі (шкал «занурення у відносини», «безпека» «уникнення»)

За результатами аналізу Спірмена вдалося встановити зв'язок між типом прихильності «амбівалентність занепокоєння» і шкалою «співзалежність у відносинах» ($r = 0,439, p < 0,05$). Результати представлені на рис. 3.4.

Співзалежність у відносинах зростає, оскільки зростає тривожно-амбівалентна прихильність. Такі результати можуть свідчити, що тривожно-амбівалентний тип прихильності прагне повного злиття у стосунках, це також є підтвердженням бажання побачити та відчутти партнера з яким спілкуєшся онлайн. Такі партнери можуть або швидко наближатися, або швидко віддалятися від стосунків. Це може пояснюватись характеристиками межової структури особистості, оскільки люди з цією структурною організацією використовують примітивні захисні механізми, такі як розщеплення. Крім того, межова структура особистості визначається погано інтегрованою ідентичністю, згідно з якою такі люди непослідовні та мають відчуття постійної амбівалентності у всьому. Це узгоджується з теорією Н. МакВільямса та О. Кернберга, які описують особливості структурної організації людини.

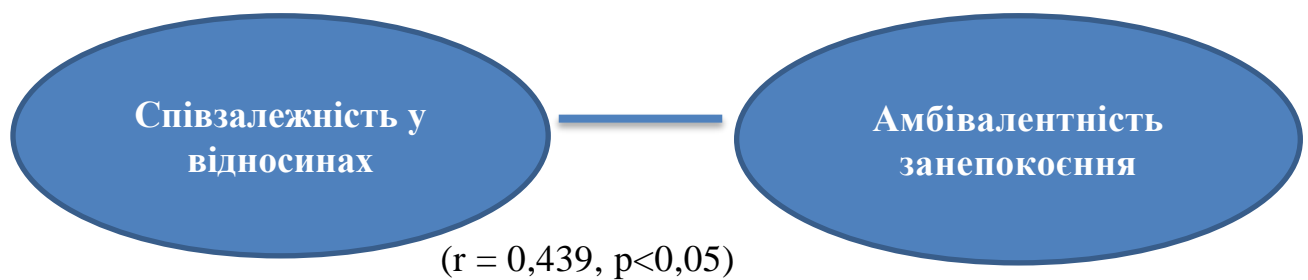

Рис. 3.4. Кореляційний аналіз результатів респондентів за тестом MAQ та Лірі (шкали «амбівалентність занепокоєння», «співзалежність у відносинах»)

Крім того, кореляційний аналіз Спірмена виявив зворотний зв'язок між шкалами «безпека» та «підпорядкований» за критерієм Лірі ($r = -0,402, p < 0,05$). Це може свідчити про те, що чим вище вираженість «безпеки», тим більше показник типу «підпорядкованих» відносин в образі ідеального партнера. Результати представлені на рис. 3.5.

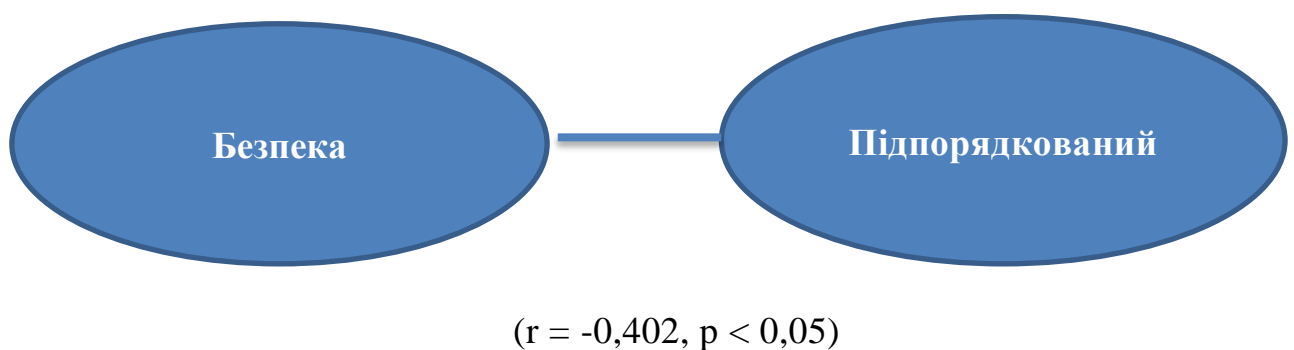

Рис. 3.5. Кореляційний аналіз результатів респондентів за тестом Лірі (шкали «безпека» та «підпорядкований»)

Це може бути підтверджуватись тим, що молоді люди перебувають у кризі ідентичності, у якій вони можуть почуватися не лише дітьми, але й дорослими, тобто водночас залежними, але й уже дорослими. Крім того, молодим людям важко пережити й витримати ці контрасти та двозначності. Оскільки молоді люди ототожнюють себе з дорослими особистостями, їм важко прийняти власне почуття залежності, тому їх можна зобразити небажаними для

зовнішнього світу. Це узгоджується з теорією К.Г. Юнга про колективне несвідоме.

Також такі результати, можуть пояснюватись тим, що респонденти вже пережили незадоволеність та розчарування в реальних стосунках через схильність всім поступатися, звинувачувати себе і ставити себе на останнє місце. Через поганий перший досвід реальних романтичних стосунків та плутання відчуттів «кохання» і «закоханість», між якими є багато відмінностей, молоді люди шукають в собі недоліки, відчувають невпевненість у собі і є залежними від думки інших.

На основі кореляційного аналізу виявлено певні психологічні особливості респондентів за проведеними діагностичними методиками.

«Безпечний тип» характеризується вищим рівнем зануреності у стосунки і меншою вираженістю типу стосунків підпорядкованого в образі ідеального романтичного партнера.

«Унікаючий тип» характеризується підвищеною схильністю негативно сприймати власного ставлення до партнера. Цей тип також характеризується меншою зануреністю у відносини.

«Тривожно-амбівалентна прихильність» характеризується вищим ступенем співзалежності у стосунках.

Крім того, кореляційний аналіз респондентів встановив зв'язок позитивної самооцінки з партнером по романтичним стосункам із дружньою формою стосунків, що пояснюється тим, що механізм проєкції та ідеалізації частіше спостерігається саме у молодих людей.

За результатами кореляційного аналізу було встановлено, що респонденти, які менш задоволені власними стосунками, більш негативно сприймають своє ставлення до партнера та відчувають більше пригніченість у стосунках. Це може свідчити про знецінення, яке слідує за механізмом ідеалізації.

ВИСНОВКИ

1. Проаналізувавши соціальні мережі як провідний вид віртуального спілкування, ми визначили, що сьогодні все більше спілкування відбувається в Інтернеті. А подій сьогодні, коли реальні зустрічі тимчасово неможливі, віртуальне спілкування стає все більш популярним. Нові інформаційні технології та соціальні мережі фактично є провідною формою віртуального спілкування, оскільки вони більш зручні та доступні порівняно з реальним спілкуванням.

2. Визначивши особливості комунікативної сфери особистості, які активно спілкуються в умовах нових інформаційних технологій, нами було виявлено, що соціальні Інтернет-мережі, в розвинутих демократичних країнах фактично еволюціонують із супутнього фактору підвищення обізнаності до важливої його частини. Контент соціальних мереж певною мірою є показником розвитку суспільства. Соціальні мережі служать засобом інформаційної війни, маніпулювання людьми, соціалізації, навчання дітей, підлітків та молоді, і навіть слугують платформою для знайомств та створення сім'ї. Під впливом мережевого суспільства змінюється спосіб життя людей, у тому числі звичні канали отримання інформації, характер міжособистісних стосунків, дозвілля, відбувається інтенсивний розвиток нових моделей взаємодії з навколишнім середовищем. Користність чи шкода користувача соціальних мереж та Інтернету в цілому безпосередньо залежить від наявності у нього інформаційної культури та навичок читання та письма. Тому, сьогодні варто приділити особливу увагу навчанням основ безпечної поведінки в соціальних мережах та Інтернеті.

Хочемо також узагальнити, що соціальні мережі вплинули на розвиток української мови, оскільки в мові з'явилися нові запозичення та набули деяких граматичних категорій української мови. Варто відзначити

появу нових тверджень, які молодь активно використовує у спілкуванні як у соціальних мережах, так і в реальному спілкуванні. З'явилися нові скорочення слів і закликів, які активно переходять із віртуального середовища в реальне. Варто виділити домінування в соціальних мережах розмовного стилю, який надає спілкуванню спонтанності, неформальності та схильності до стислості та експресивності.

3. Сутність віртуальної взаємодії, полягає в тому, що спілкування в умовах нових інформаційних технологій як стало легше, так і складніше. З одного боку швидкий обмін інформації, полегшив життя нашого суспільства, але з тим змінюється соціальний статус великих мас людей і, відповідно, змінюються соціальні ролі, які вони виконують. Поштовх, який міг стати початком глибоких змін у суспільній свідомості, поставив перед індивідами дві дуже складні комунікаційні проблеми. Перший - це невдоволення і агресія, що виникають через те, що звичний спосіб життя і моделі поведінки, які вже зрослися з самою особистістю, потребують різкої зміни, що позначається не тільки і не стільки на способі взаємодії з іншими людьми, а скоріше зміна принципів споживання. Друга проблема – це раптова зміна або розширення соціальної ролі — часта нездатність швидко адаптуватися до нових умов.

Ще одна проблема, це пошук стосунків в умовах нових інформаційних технологій. Незадоволення реальними стосунками молодих людей, яких активно поглинають соціальні мережи, підштовхує шукати нові кола спілкування та нового партнера симпатії, спираючись на спорідненість інтересів, цінностей та активність в соціальних профілях.

4. Розглядаючи романтику в умовах віртуального спілкування було визначено, що романтичні стосунки визначаються як взаємні, постійні та консенсусні взаємодії між двома партнерами, які характеризуються специфічними проявами прихильності та близькості. Це визначення відображає сучасні уявлення про романтичні стосунки і зосереджується на взаємодіях (тобто взаємних, постійних і добровільних) і виразах (тобто

прихильність та близькість).

Шукаючи потенційного романтичного партнера, дослідники вважають, що на прийняття рішень сильно впливають дві характеристики: фізична привабливість і схожість. Розвиток романтичних стосунків може призвести до розвитку потягу, який за несприятливих обставин може перерости в залежність. Спілкування в кіберпросторі сприяє появі відчуття нешкідливості в учасників віртуального роману (наприклад, віртуальна зрада не сприймається всерйоз) і контрольованості подій (самовільне розірвання контакту), але вони, також, можуть бути складними або навіть неможливими через психологічні проблеми, що виникли в процесі відносини, які вже переросли в залежність.

Інтернет-простір включає не тільки реальних людей, а й безліч довільно сконструйованих віртуальних особистостей. На думку ряду дослідників, саме особливості Інтернет-середовища дозволяють користувачам керувати своїм враженням про себе і розпізнавати ті аспекти особистості, які ще не усвідомлені та не знайшли застосування в реальному житті.

5. При визначенні кохання та його особливості в умовах нових інформаційних технологій, нами було встановлено, що кохання частіше визначається як емоція, яка має фізичний і пристрасний контекст, а слово кохання має більш загальне значення і може не мати пристрасного контексту.

Розвиток стосунків у соціальних мережах вимагає ретельного вивчення і охопити всі можливі сценарії розвитку подій нереально. Найпростіший вихід — знайти такий спосіб спілкування, який буде комфортний обом партнерам. Найголовніше – ставити відносини на перше місце. Адже стосунки вимірюються не кількістю лайками і коментарями, а й свідомістю людей. Кожен повинен усвідомлювати, для чого він там і навіщо він з цією людиною.

Сучасні технології не повинні впливати на розвиток любові, якщо це не дозволено. Звичайно, сучасне суспільство зовсім не обходиться без соціальних мереж, просто треба використовувати свій профіль за прямим призначенням, яке безпосередньо пов'язане з розвагами, бізнесом або спілкуванням з родиною та друзями. Соціальні мережі – це лише інструмент, і кожен сам вирішує, як ним користуватися.

Соціальні медіа стали частиною людського життя, а відмова порівнюється з «ампутацією частини тіла». Все це свідчить про появу нового філософського руху, в якому в епоху розвитку сучасних технологій жива людина замінюється віртуальною, а природні людські почуття виражаються через смайлик.

б. Емпіричне дослідження романтичні стосунки в умовах нових інформаційних технологій було проведено онлайн через Google forms серед студентів юнацького віку, які активно спілкуються в соціальних мережах (Facebook, Instagram, Twitter) та зареєстровані на сайті знайомств.

Вибірку склали 10 респондентів жінки та чоловіки віком від 20 – 25 років. Дослідження проводилось з липня по серпень 2023 року.

Емпірична частина нашого дослідження складалась з декількох етапів. Перший етап містив проведення методики «Діагностики міжособистісних відносин Т. Лірі». Другий етап, це проведення «Тесту на визначення якості прив'язаності» (Measure of Attachment Qualities - MAQ)

На основі кореляційного аналізу виявлено певні психологічні особливості респондентів за проведеними діагностичними методиками.

«Безпечний тип» характеризується вищим рівнем зануреності у стосунки і меншою вираженістю типу стосунків підпорядкованого в образі ідеального романтичного партнера.

«Унікаючий тип» характеризується підвищеною схильністю негативно сприймати власного ставлення до партнера Цей тип також характеризується меншою зануреності у відносини.

«Тривожно-амбівалентна прихильність» характеризується вищим ступенем співзалежності у стосунках.

Крім того, кореляційний аналіз респондентів встановив зв'язок позитивної самооцінки з партнером по романтичним стосункам із дружньою формою стосунків, що пояснюється тим, що механізм проєкції та ідеалізації частіше спостерігається саме у молодих людей.

За результатами кореляційного аналізу було встановлено, що респонденти, які менш задоволені власними стосунками, більш негативно сприймають своє ставлення до партнера та відчують більше пригніченість у стосунках. Це може свідчити про знецінення, яке слідує за механізмом ідеалізації.

І як підсумок, можемо сказати, що гіпотези нашого дослідження повністю підтвердилися.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Атаманчук Н.М. Інтернет-залежність і механізми психологічного захисту підлітків. *Проблеми сучасної психології*. 2015. Випуск 30. С.51-60.
2. Баумейстер, Р., Лірі, М.. Потреба належати: Прагнення до міжособистісних прихильностей як фундаментальної людської мотивації. *Психологічний бюлетень*, 117 (3). 1995. С. 497-529.
3. Богдан М.С. Горецька О.В. Психологічні особливості спілкування залежних від соціальних мереж. *Психологія і соціологія: проблеми практичного застосування*. 2014. С. 25-29.
4. Боднаренко Б. О., Денисюк С. Г. Соціальні мережі як засіб формування свідомості. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/mn/mn2020/paper/viewFile/10106/8463>
5. Бугаева Н.М. Проблема компьютерной зависимости и её роль в развитии суицидального поведения. *Актуальные проблемы психологии. Психологическая теория и технология обучения*. Киев, изд. „Милениум”, Т.VIII, выпуск.1, 2005,- 238 с.
6. Бугайова Н. М. Віртуальні романтичні стосунки в інтернеті, кіберсексуальна залежність. URL: <https://www.newlearning.org.ua/sites/default/files/praci/zbirnyk-2008/3.htm>
7. Бусс, Д.М. Еволюція бажання: Стратегії спаровування людини. Основні книги.
8. Вангелісті А.Л. Міжособистісні процеси в романтичних стосунках. / М.Л. Кнапп, Дж. Дейлі. *Довідник SAGE з міжособистісного спілкування*. Шавлія. С. 597-632.
9. Варивода К. С. Позитивні й негативні аспекти взаємодії сучасної молоді в соціальних мережах. *Журнал науковий огляд*. № 7 (17), 2015. С. 1-16

10. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Київ-Ірпінь, 2005. 1728 с.
11. Відносини в цифровому середовищі. URL: <https://postnauka.ru/longreads/102298>.
12. Войскунський А. Є. Соціальна перцепція у соціальних мережах. *Вісник Психологія*. Серія 14. 2017. № 3. С. 90-104.
13. Глущенко С. Д. Соціально-психологічні особливості Інтернетаддиктивної поведінки особистості. *Молодь: освіта, наука, духовність: тези доповідей*. Частина I. Кив: Університет «Україна», 2008. 547 с.
14. Гнатюк Р. Соціальні мережі: співвідношення позитиву і негативу? *Дзеркало тижня*. Україна. 2013. URL: <http://gazeta.dt.ua/family/socialni-merezhi-spivvidnoshennya-pozitivu-i-negativu.html>
15. Данько Ю. А. Соціальні мережі як форма сучасної комунікації: плюси і мінуси. *Сучасне суспільство*. 2012. Вип. 2. С. 179–184.
16. Данько Ю. А. Соціальні мережі як форма сучасної комунікації: плюси і мінуси. *Сучасне суспільство: політичні науки, соціологічні науки, культурологічні науки*. 2012. С. 179-184.
17. Інноваційні досягнення науки та освіти: XXV Міжнародна науково-практична інтернет-конференція: тези доповідей, Херсон, 15 січня 2020 р. Ч. 3. Дніпро: ГО «НОК», 2020. 58 с.
18. Каптюрова В. В. Сленг соціальних мереж та мікроблогів. *Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи*. 2012. С. 134–140.
19. Коган К. М. Соціальні мережі як елемент нового соціального середовища. *Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент*. 2014. Вип. 16. С. 61-71.

20. Коллінз, В.А., Валлійська, Д.П., & Фурман, В.. Підліткові романтичні стосунки. *Щорічний огляд психології*, 2009. С. 631-652.
21. Коноплицький С. М. Соціальні аспекти комунікації в мережі Інтернет: феноменологічний аналіз : дис. канд. соціол. наук: спец. 22.00.01 «Теорія та історія соціології». Київ, 2006. 154 с.
22. Копець Л. В. Психологія особистості: навч. посіб. Київ: Києво-Могилянська академія, 2008. 458 с.
23. Лансер Д. Психологія романтичного кохання. Псих Центральний. URL: <https://psychcentral.com/lib/the-psy...romantic-love/>
24. Ліккен, Д.Т., Теллеган А. Чи є людське спаровування пригодницьким або результатом законного вибору? Двійне дослідження вибору матів. *Журнал особистості та соціальної психології*, 65, С. 56-68.
25. Любов в соціальних мережах: низька самооцінка або велике щастя? URL: <http://www.psychologies.ru/articles/lyubov-v-sotsialnyih-setyah-nizkaya-samoosenka-ili-bolshoe-schaste/>.
26. МакКорнек С., & Моррісон К. *Відображення та зв'язок: Вступ до міжособистісного спілкування*. 5те видання. Бедфорд/Сент-Мартінс, 2019.
27. Маковецька-Гудзь Ю. А. Українська мова в соціальних мережах. *Мовні і концептуальні картини світу*. 2014. Вип. 47, ч. 1. URL: http://philology.knu.ua/files/library/movni_i_konceptualni/47-1/77.pdf
28. Мушкевич М. І., Федоренко Р. П., Магдисюк Л. І., Дучимінська Т. І. Психологія молодшої сім'ї: монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2018. 235 с.
29. Немеш О.М. Віртуальна діяльність особистості: структура та динаміка психологічного змісту: Монографія. Київ: Слово, 2017. 391 с.
30. Ніколсон Дж. *Здійснення почуття любові і романтичних стосунків*. URL: <https://www.psychologytoday.com/us/b...> -відносини
31. Основи здоров'язбережної компетентності. Здорові стосунки. URL: <http://multycourse.com.ua/ua/page/18/41>

32. Пельчер М., Чоп Т. Кохання в соціальних мережах: хронологія щирих відносин чи ілюзорний світ? *Соціальні аспекти техніки*. С. 59-60. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/30230/2/FVT_2019_Pelcher_M-Love_in_social_networks_a_59-60.pdf
33. Північно-західна медицина. *П'ять переваг здорових відносин*. 2020. URL: <https://www.nm.org/healthbeat/health...> -відносини.
34. Психологічна енциклопедія / Авт.-упорядник Степанов О.М. Київ: Академвидав, 2006. 424 с.
35. Психологія стосунків між чоловіком і жінкою: інструкція до порозуміння. URL: <https://psihologonline.pro/psykhohihiya-stosunkiv-mizh-cholovikom-ta-zhinkoyu/>
36. Реакція соцмереж на заборону «ВКонтакте», «Яндекс» та «Однокласники» URL: <https://dyvys.info/2017/05/16/kolya-a-sho-takoye-fejsbuk-reaktsiya-sotsmerezh-na-zaboronu-vkontakte-yandeks-ta-odnoklassnyku/>
37. Репка М. В. Загрози соціальних мереж у процесі формування поведінки підлітків. URL: <https://naurok.com.ua/dopovid-zagrozi-socialnih-merezh-u-procesi-formuvannya-povedinki-pidlitkiv-141343.html>
38. Репрезентація любові в медіа. URL: <https://postnauka.ru/faq/101154>.
39. Романтика за нових технологій. URL: <http://mediadriver.online/yak-zahistitsiya-psihiologichnij-aspekt/romantika-za-novih-tehnologij/>
40. Романтичні стосунки. URL: <https://ukrayinska.libretxts.org/%>
41. Сайти соціальних мереж та романтичні стосунки: вплив на розвиток, підтримку та розірвання відносин. URL: <https://text.ru/antiplagiat/5de258a2e6453>.
42. Столбов Д. Особливості Інтернет-діяльності сучасного підлітка *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету*. Мелітополь, 2014. № 1 (12). С. 327-331.
43. Стріха І. О. Особливості комунікативної сфери осіб, які активно користуються соціальними мережами. *Наука і молодь. Гуманітарна серія*. С. 175-178

44. Сурра, К.А., Грей, К.Р., Боечкер, Т.М., Коттл, Н.Р., і Захід, А.Р. Від залицяння до універсальних властивостей: Дослідження датування та вибору матів, 1950 по 2003 рік. В А.Л. Vangelisti & D. Perlman (ред.), *Кембриджський довідник особистих стосунків*. Кембриджський університетський прес. 2006.
45. У гонитві за лайками, 2016 URL: <http://eaomedia.ru/news/525218/>
46. Українські соціальні мережі: міф чи реальність. URL: <http://www.uamodna.com/articles/ukrayinsjki-socialjni-merezhi-mif-chy-realjnistj/>.
47. Уолстер, Е., Аронсон, В., Абрахамс, Д., Роттман, Л. Важливість фізичної привабливості в поведінці знайомств, *Журнал особистості та соціальної психології*, 4 (5). 1966. С. 508-516.
48. Фішер, Е.П. *Анатомія любові: Природна історія моногамії, подружньої невірності та розлучення*. W.W. Нортон. 1992.
49. Харитонов А. Основні напрями зміни особи сучасної людини в умовах інформаційного суспільства. URL: http://flogiston.ru/articles/netpsy/personaliti_changing (дата звернення: 31.01.2018).
50. Чемеркін С. Г. Українська мова в Інтернеті: позамовні та внутрішньо- структурні процеси. Київ, 2009. 240 с.
51. Шевчук О.С. *Культура міжособистісних стосунків: навчальний посібник*. Миколаїв: Вид-во «Ілліон», 2015. 341 с.
52. Шинкаренко О.Г., Пасічніченко А. В. Особливості спілкування у соціальних мережах. С. 168-172. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/18764/1/33.pdf>
53. Шпрехер, С.І. Реган, П.К. Сексуальність у реляційному контексті. У К. Хендрік, і С.С. Хендрік, *Близькі стосунки: джерельна книга*. Видавництво SAGE. 2000.

54. Якущенко Ю., Глущенко К. Соціальні мережі як провідний вид віртуального спілкування. *Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства*. Сумський державний університет. Суми, 2021. С. 413-417
55. Янг К.С. Діагноз-Інтернет-залежність. *Світ Інтернет*. 2000. №2, С.24-29.
56. Greenfield D.M. *Virtual Addiction: Help for Netheads, Cyberfreaks, and Those Who Love Them*, Oakland: New Harbinger Publ. 1999.
57. Hatfield E., Rapson R. L. *Love, Sex, and Intimacy*. New York, 1993
58. Love. *Oxford Illustrated American dictionary*. London, 1998. 1008 p.
59. Parsons T. On the structure of social action. *Academic project*, 2002. 880 p.
60. Simmel G. Man as an enemy. Apocalypse of meaning. *Collection of works by Western philosophers of the 20th–21st centuries*. Algorithm, 2007. pp. 5–15.
61. Starshenbaum G.V. *Addictology: psychology and psychotherapy of addictions*. Cogito-Center, 2005
62. Turkle S. Constructions and reconstructions of self in virtual reality: Playing in the MUDs. *Culture of the Internet*. pp. 143-155. Lawrence Erlbaum Associates, Inc., Publishers, Mahwah, NJ, US, 1997.
63. World Internet Users and Population Stats : Internet World Stats URL: <http://www.internetworldstats.com/stats.htm>
64. Young K.S. What makes the Internet so addictive: Potential explanations for pathological Internet use? *Paper presented at the Annual Meeting of the American Psychological Association*, Chicago, IL, August, 1997.

ДОДАТКИ

Додаток А

«Тест на визначення якості прив'язаності»

Інструкція: Дайте відповідь на запитання, звертаючи увагу на те, наскільки ви з ними погоджуєтесь або не погоджуєтесь. Будь ласка, спробуйте бути точним, наскільки це можливо та постарайтеся, щоб ваша відповідь не впливала на інші відповіді. Тут немає правильних чи неправильних відповідей, ви просто висловлюєте свої почуття та власну думку. Вибирайте з поміж цих варіантів відповідей:

- 1 = Я більшою мірою Не погоджуюся з твердженням.
- 2 = Я певною мірою Не погоджуюся з твердженням.
- 3 = Я певною мірою погоджуюся з твердженням.
- 4 = Я більшою мірою погоджуюся з твердженням.
- 1. Я почуваюся добре, коли я поруч з людиною.
- 2. Я часто переживаю, що мій партнер насправді не любить мене.
- 3. Мені важко утримати інших настільки близько, наскільки я хочу.
- 4. Мені легко бути поруч з іншими.
- 5. Я часто переживаю, що мій партнер не захоче залишитися зі мною.
- 6. Інші хочуть, щоб я був/була ближчою, ніж я цього хочу.
- 7. Це приємно бути поруч з кимось.
- 8. Мені добре поруч з іншими.
- 9. Я не засмучують, коли мене покидають люди.
- 10. Моя звичка заглиблюватися у себе відштовхує інших.
- 11. Я не хочу бути близьким/близькою з іншими людьми.
- 12. Люди неохоче зближуються зі мною, у той час як я цього прагну.
- 13. Мені стає некомфортно, коли хтось хоче зблизитися.

14. Зближення з кимось надає мені сили.

Ключ до опитувальника:

Пункти 4, 8 та 9 зворотньо закодовані.

Безпека = Пункт 1, 7 та 14.

Амбівалентність занепокоєння = Пункти 2, 5 та 9.

Уникнення = Пункт 4, 6, 8, 11 та 13.

Амбівалентність заглиблення у себе = 3, 10 та 12.